

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

JUSTYN SOKULSKI

U KOLEBKI ADAMA ASNYKA

W miesiącu wrześniu br. przypada setna rocznica urodzin Adama Asnyka, poety i założyciela naszego Towarzystwa. Składając hołd temu wydarzeniu, Zarząd Główny TSL wydał «Korespondencję Adama Asnyka», (Lwów 1938) jako odbitkę z «Pamiętnika Literackiego», pismo zaś nasze poświęca tej rocznicy wspomnienie, zawierające mało dotąd znane szczegóły z najwcześniejszych lat życia poety.

Rodzina Asnyków ma podobno pochodzić z drobnej szlachty podlaskiej. Z tych splendorów szlacheckich mało się za życia swego wypowiadał poeta, nie przywiązując widocznie wagi do klejnotów herbowych. Wielkie szlachectwo polskie w zrozumieniu najdemokratyczniejszym, posiadał jednak ojciec poety Kazimierz Asnyk chlubną służbą w wojsku Księstwa Warszawskiego na polu bitew napoleońskich, uwieńczoną stopniem kapitana w pułku strzelców pieszych, ranami otrzymanymi na polach Grochowa w r. 1831 i niewolą moskiewską.

Po powrocie do kraju, nie mogąc dalej w wojsku służyć, pozbawiony wszelkich środków do życia, osiedlił się w Kaliszu i wzięł się do handlu.

Tu mu się poszczęściło. Doszedł wkrótce jako kupiec skór a następnie właściciel hotelu, do pokaźnego dobrobytu materialnego. Zdobywszy sobie majątek, mógł również rozwinąć oliarność dla drugich. O tym niezwykłym rysie charakteru Kazimierza Asnyka mówi jego syn w swojej autobiografii przekazanej nam drukiem.

W Kaliszu poznał się ekskapitan wojsk polskich i wkrótce się ożenił z panną Konstancją Zagórowską, rodem z Wołynia. I w tym los mu posłużył, gdyż Konstancja była jedną z tych dawnego typu niewiast polskich, które poświęcały się wyłącznie życiu rodzinnemu i swoim obowiązkom.

Adam Prot Asnyk był pierworodnym synem swoich rodziców.

Z pyłu zapomnienia wydobywamy metrykę chrztu poety w dosłownym jej brzmieniu:

«Działo się w mieście Kaliszu dnia 12/24 października 1838 roku o godzinie 4-ej z południa. Stawił się Kazimierz Asnyk, kupiec w Kaliszu zamieszkały, lat 41 mający, w obecności Piotra Pawła Szrubarskiego, rejenta kancelaryi ziemiańskiej, lat 36, tudzież Walentego Stanczukowskiego, doktora medycyny i chirurga, lat 31 mającego, w Kaliszu zamieszkałych i okazał nam dziecię płci męskiej, urodzone tu w Kaliszu pod nr. 60 dnia 30 sierpnia (11 września) r. b. o godzinie 9-ej wieczór, z jego małżonki, Konstancji z Zagórowskich, lat 36 mającej. Dziecięciu temu na Chrzcie Świętym, odbytym w dniu dzisiejszym nadane zostały imiona Adam Prot a rodzicami chrzestnymi jego byli wyżej wspomniany Piotr Paweł Szrubarski i Cecylia Helbich. Przyczyną opóźnienia aktu była niebytność ojca. Osoby aktem objęte są religii katolickiej».

Oryginał aktu podpisali: Kazimierz Asnyk, Piotr Paweł Szrubarski, Walenty Stańczukowski i ks. Michał Leckert, oficjał generalny konsystorza kaliskiego.

Kazimierz Asnyk zawarł znajomość z przyszłą swoją żoną w domu Józefa Zagórowskiego patrona miejscowego trybunału, brata Konstancji. Pan Józef w kilka lat później przeniósł się już jako adwokat do Warszawy. Ścisłe związki przyjaźni łączyły również rodzinę Asnyków z Adamem Boguniem Helbichem, doktorem medycyny i chirurgii, byłym lekarzem sztabowym z 1831 r., kawalerem krzyża wojskowego *Virtuti Militari*, który w tym czasie praktykę lekarską odbywał w Kaliszu. Koledze z wojny, gdy powrócił z niewoli, był Helbich bardzo pomocny w otwarciu handlu. Interes się powiódł i stał się z czasem podstawą zamożności Asnyków. Jednym z objawów wdzięczności dla Adama Helbicha było nadanie przez Kazimierza Asnyka tego samego imienia swojemu pierworodnemu synowi.

Światło dzienne ujrzał poeta w domu przy ulicy Warszawskiej, należącym wówczas do pana Ehma, będącym później własnością niejakiej pani Lesser. Ze wspomnień rodzinnych wiadomo, że Adam był dzieckiem wątłym, chorowitym i z rysów podobnym do matki. Było w nim i wiele podobieństwa duchowego do jego matczy. Słodycz, tkliwość i głęboka macierzyńska miłość cechowały wybitnie matkę, te cechy miały zamienić się u jej syna

w marzycielstwo, dojrzałe i zakwitłe z biegiem lat w bujny kwia-
poetyckiego geniusza. Gdy jako poeta doznawał na łonie przy-
rody tatrzańskiej ukojenia swej duszy, tak też jako obywatel
szukał pokrzepienia w wielkiej idei społecznej, wyrazem której
stało się **Towarzystwo Szkoły Ludowej**. Adam Asnyk jest tej
instytucji oświatowej w Polsce niezapomnianym patronem.

NADZWYCZAJNY WALNY ZJAZD DELEGATÓW TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ W DNIACH 11 i 12 CZERWCA 1938 ROKU W KRAKOWIE (PROTOKÓŁ)

PROGRAM ZJAZDU:

Sobota, dnia 11 czerwca 1938 r.

Godzina 15:

- a) Komisja statutowa: Referat o projekcie nowego statutu TSL — wygłosi dr Czesław Studentowicz;
- b) Komisja półkolonij letnich: Referat o akcji półkolonij letnich TSL w r. 1938 — wygłosi Jan Sietnicki;
- c) Komisja oświatowa: Internatowy Uniwersytet Wiejski TSL — wygłosi Jan Dracz.

Godzina 20:

Przedstawienie w Teatrze Miejskim, dane przez Prezydenta miasta Krakowa dla uczestników Zjazdu: «Gałązka Rozmarynu» Zygmunta Nowakowskiego, pięć obrazów z życia plutonu.

Niedziela, dnia 12 czerwca 1938 r.

Godzina 9:

Uroczyste nabożeństwo w kościele św. Anny.

Godzina 10:

Plenarne obrady Nadzwyczajnego Walnego Zjazdu:

- a) Otwarcie Walnego Zjazdu w sali Starego Teatru (ulica Jagiellońska 1);
- b) Referat o projekcie nowego statutu TSL — wygłosi dr Czesław Studentowicz;

- c) Wnioski Komisji statutowej;
- d) Uchwalenie statutu;
- e) Wnioski nadesłane w myśl § 90 statutu TSL
- f) Zamknięcie Zjazdu.

Udział delegatów

Województwo Krakowskie: Babice pow. Biała 5, Balin 1, Bestwina 4, Biała 3, Biała-Lipnik 5, Biała-Leszczyny 1, Bobrek 3, Bochnia 4, Borek Fałęcki 1, Brzesko 2, Brzeszcze Koło i Zarząd okregowy 10, Brzezinka 4, Buczkowice 4, Bulowice 1, Bystra 5, Chelmek 10, Chrzanów 4, Cięcina pow. Żywiec 2, Czarna 2, Dankowice 4, Dąbrowa pow. Chrzanów 3, Dębica 6, Gorzów 4, Grojec 4, Hańców 2, Hecznarowice I—4, Hecznarowice II — Koło Młodych 4, Jawiszowice 2, Jasło 2, Jaworzno I—4, Jaworzno II—4, Jeleń 1, Kalwaria Zebrzydowska 1, Kaniów 3, Kąty 4, Kobiernice 2, Kornatka 3, Kościelec pow. Chrzanów 4, Kozy 2, Kraków: Koło I—19, Kraków: Koło II—6, Kraków: Koło IV—4, Kraków: Koło VI—9, Kraków: Koło Młodych 2, Kraków: Dz. XII i XIII—3, Krze 4, Krzeszowice 5, Libiąż 1, Liszki 1, Łagiewniki 6, Łękawica 1, Łęki-Zasole 4, Łodygowice 1, Miękinia 4, Mikuszowice 4, Myślachowice 4, Myślenice 1, Niedzieliska 3, Nowy Sącz 4, Oświęcim 6, Paszczyna 1, Pilzno 4, Pisarzowice 4, Piwniczna 1, Płaza 3, Porąbka 1, Poręba Wielka 3, Prądnik Czerwony 1, Prokocim 7, Przegorzały 4, Rabka 1, Rajsko 1, Rakowice 5, Ropeczyce 2, Rudawa 5, Sędziszów 4, Siersza 2, Spytkowice pow. Wadowice 4, Straconka 4, Straszęcin 1, Stróże Wyżne 2, Szczakowa 1, Szczucin 2, Szczyrk 1, Tarnów 7, Wadowice 2, Węgierska Górka 3, Wilamowice 4, Wieliczka 2, Wilkowice 4, Wiśnicz Nowy 2, Wołowice 1, Wróblowice 4, Zalas 4, Zator 1, Żmigród 1. Razem delegatów 303.

Woj. Kieleckie: Michałowice pow. Miechów 3, Pietrzejowice pow. Miechów 1. Razem 4.

Województwo Lwowskie: Teren Wydziału Ścisłego. Brzozów 5, Dynów 1, Kolbuszowa 2, Krosno 1, Leżajsk 1, Łańcut 1, Przeworsk 1, Rudnik n/s. 1, Rzeszów 19, Sokołów 1, Strzyżów 1. Razem delegatów 34.

Województwo Lwowskie: Teren Sekcji Wschodniej. Chlebowice Wielkie 3, Drohobycz 2, Gródek Jagielloński 3, Jarosław 2, Jaryczów Stary 1, Lesko 1, Lwów: im. E. Adama 3, Lwów: Akademickie 4, Lwów-Kleparów 2, Lwów: im. Kwiatkowskiego 3, Lwów-Lewandówka 2, Lwów: im. Marsz. Piłsudskiego 5, Niżankowice 1, Przemysł: Koło im. Asnyka 4, Przemysł: Koło im. Sienkiewicza 3, Sambor 3, Sanok 1. Razem delegatów 43.

Województwo Stanisławowskie: Gwoździec 1, Kałusz 1, Mizuń Stary 1, Rypne 2, Stanisławów 1, Stryj 1, Tlumacz 1. Razem delegatów 8.

Województwo Tarnopolskie: Brzeżany 1, Czortków 1, Kopyczyńce 1, Kutkorz 1, Olesko 2, Starobrody 1, Tarnopol 8, Zadwórze 1, Zbaraż 1, Zborów 1, Złoczów 1. Razem delegatów 19.

Prócz tego w Nadzwyczajnym Walnym Zjeździe wzięli udział na-

stępujący **członkowie Zarządu Głównego TSL.**: dr Cichocki Marian — Kraków, Cierniak Antoni — Buczkowice, dr Czarnek Marian — Krosno, ks. dr Długosz Teofil — Lwów, dr Gluth Marian — Kraków, inż. Kozłowski Kazimierz — Lwów, Maj Kazimierz — Warszawa, Malik Bronisław — Krzywezyce k/Lwowa, ks. dr Moliński Andrzej — Kraków, Osiecki Ludwik — Kraków, Ostrowski Witold — Kraków, gen. Paszkiewicz Gustaw — Tarnopol, Sokulski Justyn — Kraków, dr Studentowicz Czesław — Kęty, dr Topolnicki Józef — Kraków, dr Uhma Stefan — Lwów, Waga Julian — Kraków, dr Wnęk Władysław — Kraków, dr Ziemnowicz Mieczysław — Lwów, ppłk. Zygmuntowicz Zygmunt — Lwów, Żyborski Witold — Wiśniowczyk ad Podhajce.

Z ramienia **Zarządów Okręgowych** przewodniczący tychże Zarządów: Brydak Edward — Rzeszów, inż. Cyło Walenty — Nowy Sącz, Dendura Franciszek w zastępstwie inż. Gąsiorowskiego Witolda — Brzeszcze, dr Orliński Henryk — Tarnopol.

Z ramienia **Rady Nadzorczej**: Inż. Dayczak Wawrzyniec — Lwów, Greger Józef — Kraków, inż. Kostecki Edward — Kraków, dr Kumaniecki Kazimierz Władysław — Kraków, dr Poratyński Jan — Lwów.

PIERWSZY DZIEŃ ZJAZDU

Pierwszy dzień Nadzwyczajnego Walnego Zjazdu delegatów TSL upłynął na obradach Komisji zjazdowych, które odbyły się w salach konferencyjnych Rady Miejskiej miasta Krakowa przy placu WW. Świętych 1. Obrady Komisji trwały od godziny 15-tej do godziny 21-szej. Komisje oświatowa i półkolonij letnich zakończyły swoje obrady wcześniej, natomiast obrady Komisji statutowej przeciągnęły się poza godzinę 21-szą, o której rozpoczęło się w Teatrze Miejskim im. Juliusza Słowackiego przedstawienie urządzone dla delegatów Zjazdu przez Zarząd Miejski w Krakowie.

Komisja statutowa

Obrady Komisji otwart w imieniu Zarządu Głównego TSL dr Marian Czarnek, który w imieniu Zarządu Głównego przewodniczył dalszym obradom.

W zebraniu Komisji wzięło udział około 90 delegatów oraz szereg członków Zarządu Głównego a mianowicie prezes Witold Ostrowski, wiceprezes dr Stefan Uhma, skarbnicy: dr Jan Poratyński, Justyn Sokulski, sekretarze: Zygmunt Zygmuntowicz, Antoni Cierniak, dr Józef Topolnicki, inż. Walenty Cyło oraz dy-

rektorzy biur Towarzystwa: Kazimierz Piątkowski i Franciszek Urbańczyk.

Po powitaniu zebranych przewodniczący zaproponował następujące zasady obrad, które obecni delegaci zatwierdzili:

1) referent będzie referował projekt statutu całymi artykułami,

2) każdy mówca może zabierać głos tylko jeden raz przy każdym artykule,

3) czas przemówień ogranicza się do 5 minut.

Z kolei referent statutu dr Czesław Studentowicz, członek Zarządu Głównego TSL, informuje Komisję o zasadniczych założeniach projektu statutu, a więc:

a) statut ma zawierać postanowienia najważniejsze, ramowe, zaś postanowienia szczegółowe mają znaleźć się w poszczególnych regulaminach,

b) zasadniczymi sprawami, które w obecnym projekcie statutu przedstawiają się odmiennie od dotychczasowych postanowień statutowych są: usamodzielnienie Czytelní TSL, które w pojęciu statutu są równorzędnymi z Kołami oddziałami Towarzystwa, i rola Zarządów Powiatowych.

Przy referowaniu statutu referent będzie omawiał jedynie te punkty, które zostały zaczepione przez wnioski Kól: delegaci mogą omawiać każdy z paragrafów statutu.

Art. 1.

W dyskusji nad wnioskiem Zarządu Okręgowego TSL w Stanisławowie do § 2 o zmianę siedziby Towarzystwa z Krakowa na Lwów, przemawiają za wnioskiem: prof. Zieñiñski, Pieniążek (Brody), Nowak (Akademiñkie Koło — Lwów), Żyborski, przeciw wnioskowi, Syrowy (Tarnów), Cierniak (Buczkwice), dr Marian Czarnek (przewodnictwo obejmuje prezes Ostrowski na czas jego przemówienia), prezes dr Uhma przedstawia argumenty za przeniesieniem siedziby do Lwowa, przy czym oświadcza, iż za wnioskiem tym głosować nie będzie. Referent oświadcza się przeciw wnioskowi. Po przedłużeniu dyskusji na żądanie obecnych przemawiają w dalszym ciągu kolejno: pp. Szemelowski za Lwowem, Górski — przeciw, Opala — przeciw, Dłubak — przeciw, Siuda — przeciw.

W głosowaniu wniosek Zarządu Okręgowego TSL w Stanisławowie upadł.

W art. 1 § 1 Komisja uchwaliła zmienić pierwszy wyraz na «stowarzyszenie».

Ponadto uchwalono skreślić koniec § 2 po słowie «w Krakowie» a w jego miejsce wstawić słowa: «a rozciąga swą działalność na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej».

Art 2.

P. Janusz (Przemyśl) uważa, że wymaga jaśniejszego sprecyzowania § 2 punkt g) w sprawie zakładania szkół.

P. Dziewoński uważa, iż § 2 wymagałby uporządkowania przez skumulowanie postanowień dotyczących tej samej funkcji, np. zakładanie, organizowanie itp.).

P. dr Wagner projektuje skreślenie w § 2 punkt e) słów «amatorskich i ludowych».

P. Żurawski zgłasza wniosek o sformułowanie punktu k) § 2 w następującym brzmieniu: budowanie domów oświatowych (ludowych), szkół i burs.

Uchwalono w art. 2 następujące poprawki:

§ 2 punkt e) — skreśla się słowa «amatorskich i ludowych»

§ 2 punkt k) otrzymuje brzmienie: «Budowanie domów oświatowych (ludowych), szkół i burs».

Art. 3.

Przemawiają: prof. Zieliński za podporządkowaniem Czyteln Kółom, do czego przychylają się w osobnych przemówieniach: pp. prof. Opala, Syrowy i delegat Koła w Samborze. P. Syrowy uważa, iż należy rozbudować okręgi. P. dr Wagner wypowiada się przeciw Związkowi Powiatowym. P. Górski zgłasza wniosek, by w § 3 dodać na początku określenie «naczelnymi».

Referent wyjaśnia założenia statutu i przychyła się do wniosku p. Górskiego o dodanie słowa «Naczelnymi» w § 2 tegoż artykułu.

Uchwalono poprawkę:

w § 2 art. 3 dodaje się na początku słowo «Naczelnymi»

Art. 4.

P. Bocheński przemawia w sprawie utworzenia funduszu żelaznego.

P. Syrowy jest za rozszerzeniem kompetencji oddziałów w sprawach obciążeń finansowych przez usunięcie określenia «z wkładek członków». Zgłasza również wniosek o dodanie § 10 następującej treści «Rokiem administracyjnym jest rok kalendarzowy».

Referent przychyła się do wniosku p. Syrowego.

Uchwalono:

W § 3 dodać na końcu słowa: «z wyjątkiem wypadków przewidzianych w § 4»; § 4 w brzmieniu następującym: «Od-

działy Towarzystwa mogą nabywać i pozbywać jedynie ruchomości i to wówczas, gdy czynności te są niezbędne dla zwykłego samorządu gospodarczego. Zaciąganie przez oddziały Towarzystwa ciężarów i zobowiązań przekraczających trzykrotną wysokość rocznego dochodu z wkładek członków danego oddziału za ostatni rok kalendarzowy, wymaga uzyskania uprzedniej pisemnej zgody Zarządu Głównego.»; § 9 w brzmieniu następującym: «Nabywanie praw i zaciąganie zobowiązań nastąpić może jedynie na podstawie ważnie powziętej uchwały władz Towarzystwa w granicach przewidzianych niniejszym statutem.»; § 10: «Rokiem administracyjnym jest rok kalendarzowy».

Art. 5.

P. Nowak (Kolo Akademickie — Lwów) zgłasza wniosek, by w § 2 po słowach «osoba fizyczna» dodać «narodowości polskiej, jednego z wyznań chrześcijańskich». Za wnioskiem przemawia prof. Zieliński, przeciw Brydak i dr Uhma.

Dr Poratyński zgłasza wniosek, by w § 10 wstawić jako ustęp 2 «Sanckje w stosunku do członka uchybiającego interesom Towarzystwa mogą być ograniczone do wykreślenia z grona członków oddziału».

Dr Wagner zgłasza wniosek do § 6, by Zarząd oddziału miał prawo zwalniać członków oddziału od płacenia wkładek członkowskich, o ile na to zasługują, jednak ogólna liczba zwolnień nie może przekraczać 10%.

Uchwalono poprawki:

W § 2 dodaje się po słowach «osoba fizyczna» słowa «narodowości polskiej». Ustęp 4 tegoż paragrafu otrzymuje brzmienie: «Prawo odmowy przyjęcia w poczet członków Towarzystwa nie dotyczy wojskowych w służbie czynnej». W § 3 po słowie «członek» dodaje się słowo «zwyczajny». § 6 uchwalono w brzmieniu następującym: «Walny Zjazd Towarzystwa oznacza wysokość wkładek członków zwyczajnych należących do Kół. Gdyby Walny Zjazd nie powziął w tym kierunku żadnej uchwały, o wysokości wkładek rozstrzyga Zarząd Główny. Zjazd Powiatowy względnie Okręgowy uchwała wysokość wkładek członków Czytelni, jednakowoż w granicach nie przekraczających wysokości wkładek ustalonych przez Walny Zjazd dla członków Kół. Zarządy oddziałów uprawnione są do zwalniania od wkładek członków zasługujących na to ze względów materialnych, według własnego uznania, jednakowoż w wysokości nie przekraczającej 10% ogólnej ilości członków. Członkowie założyciele i honorowi

nie są obowiązani do płacenia wkładek rocznych». W § 7 skreślić słowa «opłacania wkładek». § 8 ust. 2 zamiast «ale nie zalegają» ma być «i nie zalegają». W § 9 ust. 2 zmienia się na końcu słowa «lub został wykreślony» na «został wykreślony lub adres jego jest nieznan, oraz innych zaległości». § 10 ust. 2 otrzymuje następujące brzmienie: «Sankcje w stosunku do członka uchylającego interesom Towarzystwa mogą być ograniczone do wykreślenia z grona członków oddziału. Członek wykluczony lub wykreślony (w wypadku przewidzianym w § 10 ust. 2) ma prawo odwołania się do Rady Nadzorczej Towarzystwa. Wykluczenie członka z Towarzystwa podaje Zarząd Główny do wiadomości wszystkich oddziałów».

Art. 6.

W długiej dyskusji nad tym artykułem poczyniono zastrzeżenia co do:

1) niemożliwości zakładania Czytelni obok Koła, istniejącego w miejscowości liczącej poniżej 10.000 mieszkańców (§ 7 statutu);

2) braku różnic w wysokości opłat Kół i Czytelni na rzecz Zarządu Powiatowego (§ 11);

3) braku postanowienia o prawie domagania się przez członków oddziału zwołania Walnego Zgromadzenia oddziału.

Uchwalono następujące poprawki:

W § 1 dodaje się zdanie: «Czytelnia może się także zawiązać z inicjatywy Zarządu Powiatowego lub Okręgowego». W § 3 skreśla się słowo «Każda». W § 4 dodaje się zdanie: «Koło może się zawiązać także z inicjatywy Zarządu Powiatowego lub Okręgowego». § 6 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie: «Zarząd każdego oddziału składa się z przewodniczącego, sekretarza, skarbnika, bibliotekarza i ich zastępców wybieranych bezpośrednio przez Walne Zgromadzenie oddziału. Ponadto mogą wybierać Koła liczące do 100 członków 9, od 100 do 250 członków 12, od 250 do 500 członków 18, a ponad 500 członków 24 członków Zarządu». W § 7 zamiast «oddziałów Towarzystwa» wstawia się słowo «Kół». W art. 6 § 8 dodać osobny ustęp: «Również do zadań Koła należy opieka i kontrola nad Czytelniami na terenie jego działalności w zakresie, jaki określą regulaminy. W § 10 dodaje się nowe zdanie: «Co roku ustępuje połowa członków Zarządu». W § 11 zamiast «30%» wstawia się «10—30%» i na końcu dodaje się «zależnie od uchwały Zjazdu Powiatowego». W § 12 dodaje się w ustępie 2 «na przeciąg dwóch

lat) i wstawia się osobne zdanie: «Co roku ustępuje połowa członków Zarządu». W § 21 między słowa «bez usprawiedliwienia» wstawia się «przyjętego przez Zarząd», ponadto na końcu dodaje się «na podstawie uchwały Zarządu». Dodaje się do artykułu 6 końcowy § 22 i 23 w brzmieniu: «Na żądanie jednej trzeciej części członków oddziału, zgłoszone w pisemnym wniosku do Zarządu oddziału z podaniem porządku dziennego obrad, Zarząd oddziału obowiązany jest zwołać Nadzwyczajne Walne Zebranie oddziału w terminie trzytygodniowym». § 23 «Wszelkie uchwały zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego względnie prezesa. Oddziały Towarzystwa reprezentują na zewnątrz przewodniczący względnie jego zastępca i sekretarz, zaś Zarządy Powiatowe i Okręgowe prezes względnie jego zastępca i sekretarz, którzy też podpisują wszelkie pisma, dokumenty i akty prawne pod pieczęcią oddziału, względnie Zarządu Powiatowego lub Okręgowego». Do powyższego artykułu w § 12 zgłasza votum separatum prof. Opala.

Art. 7.

W dyskusji zwrócono uwagę na zbyt rygorystyczne postanowienia § 7 co do rozwiązania oddziału Towarzystwa, skoro niejednokrotnie może zachodzić jedynie potrzeba rozwiązania Zarządu danego oddziału.

Uchwalono poprawki:

W § 1 ust. 1 dodać zdanie: «Ponadto Zarząd Główny ma prawo kooptować jeszcze dwóch członków na czas do najbliższego Walnego Zjazdu Towarzystwa». W § 7 dodać w ust. 1 po słowie «oddział» słowa «lub Zarząd oddziału», a ponadto osobny ustęp «od decyzji tej służy prawo odwołania się do Rady Nadzorczej Towarzystwa».

Do art. 7 zgłasza votum separatum prof. Zieliński.

Art. 8. Uchwalono poprawki:

W § 2 zmienić słowo «urzędników» na «pracowników»; w § 5 dodać na końcu «a w szczególności podpisują pod pieczęcią Towarzystwa dokumenty i akta prawne, odnoszące się do zobowiązań zaciągniętych przez Towarzystwo».

Art. 9. Uchwalono poprawki:

W § 1 dodać ustęp 4 treści następującej: «Do ważności uchwał Rady Nadzorczej potrzebna jest obecność co najmniej

połowy członków. Uchwały zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego».

Art. 10.

Do powyższego artykułu zgłoszono zastrzeżenie co do:

- 1) określenia w § 2 «spraw programowych» przy Kongresach oświatowych;
- 2) terminu przedkładania przez Zarząd Główny sprawozdania Kom-
tom jako zbyt krótkiego;
- 3) wprowadzenia przepisu o uwierzytelnieniu zaświadczenia dla delegatów.

Uchwalono poprawki:

W § 2 ust. 2 zastąpić słowo «programowych» przez «oświatowo-kulturalnych»; w § 4 ust. 2 zmienić cyfrę «8» na «14»; w § 7 zamiast «uwierzytelnione zaświadczenia» wstawić «zaświadczenia upoważniające ich do udziału w Zjeździe»; w § 8 ust. 1 dodać po słowach «jeżeli poza» słowa «członkami honorowymi».

Do artykułu powyższego prof. Zieliński zgłasza rezolucję, by na miejsce Walnych Zjazdów obierać taki teren, który jest łatwo dostępny dla delegatów całego Towarzystwa.

Art. 11.

Przyjęto w brzmieniu proponowanym przez Zarząd.

Art. 12.

Przyjęto w brzmieniu proponowanym przez Zarząd.

Art. 13.

Przyjęto w brzmieniu proponowanym przez Zarząd.

Uchwalono ponadto wniosek natury ogólnej upoważniający Zarząd Główny Towarzystwa do poczynienia poprawek stylistycznych i tych poprawek natury formalnej, których zażądają władze administracyjne przy zatwierdzaniu statutu Towarzystwa, szczególnie jeśli chodzi o dostosowanie statutu do brzmienia ustawy o stowarzyszeniach.

Na tym po całkowitym wyczerpaniu porządku obrad przewodniczący Komisji statutowej, dziękując zebrany za udział w obradach i referentowi za współpracę, zamknął obrady Komisji o godzinie 21.

Komisja półkolonij letnich

Obradom Komisji, w której wzięło udział 33 delegatów Nadzwyczajnego Walnego Zjazdu, przewodniczył członek Zarządu Głównego TSL p. Bronisław Malik.

Referat o akcji półkolonij letnich TSL w r. 1938 wygłosił p. Jan Sietnicki, instruktor TSL.

Streszczenie referatu:

Na wstępie referent omawia cele i zadania półkolonij, jakimi są: a) opieka nad kształtowaniem świadomości narodowej dziecka, b) opieka nad zdrowiem dziecka przez dożywianie, c) odciążenie rodziców w czasie pilnych prac w polu.

TSL, zdając sobie sprawę z doniosłości opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym, zapoczątkowało w r. 1933 akcję półkolonij letnich i przerzuciło ją na wieś. Spopularyzowanie półkolonij i obejmowanie nimi coraz to większej liczby gromad świadczy o przyjęciu się tej akcji na wsi.

Liczbowo rozwój ten przedstawia się następująco:

W roku 1933	było	12	półkolonij TSL
»	»	1934	» 97
»	»	1935	» 308
»	»	1936	» 538
»	»	1937	» 1.054

Łącznie z innymi polskimi organizacjami urządzono w r. 1937 1.735 półkolonij dla 68.154 dzieci kosztem około 300.000 zł.

Następnie mówca omawia, jak należy organizować półkolonie.

W każdym powiecie powinien powstać Powiatowy Komitet Półkolonij letnich, który powinien uzgodnić z wszystkimi organizacjami plan sieci półkolonij oraz dopilnować, by akcją tą objąć przede wszystkim te miejscowości, w których zachodzi najkonieczniejsza potrzeba. Zasadą winno być organizowanie półkolonij wszędzie tam, gdzie jest co najmniej 50 dusz polskich. Według tego powinno się w bieżącym roku zorganizować 2.700 półkolonij. Do czasu Walnego Zjazdu zgłoszono w województwie lwowskim 833 półkolonie, tarnopolskim 405, stanisławowskim 219.

W dalszym ciągu referent porusza sprawę: a) doboru kierowniczek, kładąc nacisk na ich przygotowanie i ideowość; b) dożywiania; c) pomieszczenia; d) rozkładu zajęć; e) opieki lekarskiej, oraz kwestie finansów.

Na przychody składają się: opłaty rodziców, datki w naturze, świadczenia organizacyj, Zarządu Głównego TSL, Pow. Kom. Pomocy Dzieciom i Młodzieży, samorządów powiatowych i gminnych, datki dworów, młynów i inne.

Nad wygłoszonym referatem wywiązała się dyskusja, w której brali udział:

Przewodniczący p. Br. Malik, podkreślając doniosłość poruszonych przez referenta zadań półkolonij, apeluje za rozszerzeniem tej akcji tak, by zbliżyć się do liczby 2.700, tj. do zorganizowania półkolonij we wszystkich miejscowościach, w których jest co najmniej 50 dusz polskich. Następnie stwierdza, że posiadane fundusze nie wystarczą do sfinansowania całej akcji, trzeba więc urabiać w społeczeństwie ofiarność na rzecz półkolonij, tak w mieście jak i na wsi (szczególnie u rodziców).

P. Grzegorz Mazur — Tarnopol, stwierdza, że Pow. Komitety półkolonij letnich nie spełniają zazwyczaj swej roli, dlatego też uzgodnienie akcji półkolonij winno się pozostawić samorządom. Konieczne natomiast są Komitety miejscowe, zadaniem których winno być przygotowanie odpowiedniego gruntu oraz opieka nad półkolonią.

Dalej porusza, że opieka nad dzieckiem powinna być stała w ciągu roku i tak np. w tych miejscowościach, w których prowadzi się półkolonie, powinno się organizować gwiazdki, święcone dla dzieci itp.

P. Rudolf Pędzikiewicz — Jaworzno, p. Zofia Augustynowa — Przemyśl, p. Janina Ziółka — Tłumacz, omawiają sprawę doboru i przeszkolenia kierowniczek. Dający się odczuwać brak kierowniczek półkolonij można usunąć przez zatrudnienie w charakterze wychowawczyń nie tylko absolwentek seminariów ochroniarskich i nauczycielskich, lecz także absolwentek gimnazjów, liceów i szkół zawodowych.

Pp. Ferdynand Witos — Dąbrowa, Rudolf Pędzikiewicz — Jaworzno, Maria Sawkiewiczowa — Brzesko i Michał Urbanowski — Bochnia, omawiają preliminarz półkolonij. Przewidują on koszt prowadzenia półkolonij znacznie większy, niż podany przez prelegenta.

P. Gryczyło podkreśla, że zagadnienie opieki nad dzieckiem jest aktualne i na zachodzie, brak jednak funduszy zmusza TSL do tego, by akcję tę organizować tylko na kresach.

P. Stanisław Wala — Lesko, apeluje, by TSL po porozumieniu się z innymi organizacjami miało możliwość doglądnięcia pracy także na półkoloniach, prowadzonych przez inne organizacje.

Na zakończenie dyskusji referent udzielił szeregu wyjaśnień

co do kosztów półkolonij i konieczności organizowania półkolonij przez czynnik obywatelski.

Po wyczerpaniu listy mówców przewodniczący, dziękując referentowi oraz zebranym, zamknął obrady Komisji.

Komisja oświatowa

Komisja obradowała pod przewodnictwem wiceprezesa TSL p. inż. Kozłowskiego przy licznych udziałach delegatów. Tematem obrad był Internatowy Uniwersytet Wiejski TSL. Referat wygłosił dyrektor Wiejskiego Uniwersytetu Internatowego TSL, w Ohładowie w powiecie radziechowskim, p. J. Dracz.

Treść referatu: Wiejski Uniwersytet Internatowy TSL powstał z inicjatywy Sekcji Wschodniej Zarządu Głównego TSL przy współudziale Ziemskiego Towarzystwa Parcelacyjnego we Lwowie i Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Ziemskie Towarzystwo Parcelacyjne dało ziemię i zabudowania, TSL urządzenie wartości 7.000 zł. Kuratorium O. S. na razie jeden płatny etat i dojeżdżających wykładowców, tudzież środki naukowe. Uniwersytet został otwarty w styczniu 1938 r.

Ohładów jest wsią ruską, ale osiadł tam po zakończeniu parcelacji folwarku około 100 rodzin polskich, a w okolicy są także wioski polskie. Uniwersytet będzie więc miał środowisko polskie.

Pomieszczenie ma Uniwersytet zupełnie dobre. Są dwa budynki, z których jeden jest przeznaczony na pomieszczenie internatu na 40 osób, a drugi na zajęcia uniwersytetu. W drugim budynku ma na razie uniwersytet salę wykładową i salę na inne potrzeby uniwersytetu. Resztę ubikacji otrzyma uniwersytet po zakończeniu prac parcelacyjnych, gdyż mieszczą się w nich obecnie biura parcelacyjne. Uniwersytet otrzyma około 6 ha parku i sadu, a Zarząd Główny TSL traktuje o kupno około 10 ha ziemi na fermę, która będzie dostarczać internatowi uniwersytetu środków żywnościowych. Ferma nie będzie polem doświadczalnym dla wychowanków uniwersytetu, gdyż uniwersytet nie będzie szkołą rolniczą. Praktykę gospodarczą będą oni odbywać w gospodarstwach wiejskich. Tam będą obserwować jak gospodarstwo chłopskie powinno być zorganizowane i prowadzone.

Urządzono dotąd 4 kursy jednomiesięczne. Pracę na Uniwersytecie zaczęto od urządzania kursów jednomiesięcznych dlatego, że przed ustaleniem programu uniwersytetu chciano wypróbować, jakie są zainteresowania, że chciano sobie zapewnić przed przejściem na kursy kilkumiesięczne szeroką propagandę przez uczestników kursów jednomiesięcznych i że nie uzyskanoby w pierwszym roku sum, potrzebnych na utrzymanie wychowanków na kursie 6-miesięcznym.

Spośród urządzonych czterech kursów jednomiesięcznych 3 pierwsze były urządzone dla chłopców, czwarty zaś jest koedukacyjny. Kurs koedukacyjny urządzono na prośbę Związku Młodej Wsi. Jakkolwiek

nie zauważono na kursie do tej pory żadnego nietaktu, jednak Uniwersytet nie zamierza prowadzić kursów koedukacyjnych.

Słuchaczy dostarczyło dotąd w 90% TSL. Znacznego kontyngentu dostarczył także Związek Strzelecki, lecz do Z. S. należy ta sama młodzież co i do TSL. Było kilka osób z «Siewu», kilka z «Wici» i kilka z Towarzystwa Kółek Rolniczych. Mimo, że słuchacze rekrutowali się z różnych organizacji, nie było żadnych trudności wychowawczych, gdyż wszystkich łączy zagadnienia wspólne tj. wieś, postęp gospodarczy wsi, sprawy narodowe i państwowe. Dyskusje światopoglądowe były prowadzone pod kątem widzenia tego, co ludzi łączy a nie tego co dzieli.

Doboru kandydatów dokonywali instruktorzy oświaty pozaszkolnej, którzy współpracowali z organizacjami społecznymi. Ogółem było dotąd na Uniwersytecie 133 słuchaczy, w tej liczbie 10 dziewcząt. Słuchacze pochodzili przede wszystkim z województwa tarnopolskiego.

Przy doborze słuchaczy kierowano się zasadą, aby brać przede wszystkim młodych gospodarzy po służbie wojskowej. Wprawdzie trudniej jest skierować ich na nowe tory niż młodzież, ale prędzej wniosą oni na wieś nowe wartości niż młodzież. Ogółem było na kursach 48% młodzieży przed odbyciem służby wojskowej a 52% młodzieży starszej i młodych gospodarzy. Pod względem wykształcenia było 47 słuchaczy z ukończonymi 4 klasami szkoły ludowej, reszta zaś posiadała mniej klas. Tylko dwóch było takich, którzy ukończyli jednoroczną szkołę rolniczą.

Program kursów 1-miesięcznych jest następujący:

1. Środowisko wiejskie (Rozumienie środowiska. Reakcja na pogadanki na temat: Jakie życie wiejskie bogate w swych przejawach).
2. Polska dzisiejsza z głównym naciskiem na zagadnienia gospodarcze i ustrojowe.
3. Ziemia Czerwieńska. (Zwracano uwagę na realną pracę, mogącą wzmocnić polski stan posiadania).
4. Świat po wojnie, z naciskiem na zagadnienia gospodarcze.
5. Przebudowa ustroju rolnego. (W tym spółdzielczość, zagadnienie przysposobienia rolniczego i wiązania gospodarki rolnej ze spółdzielczością, myślenie gospodarcze, organizacje oświatowe, gospodarcze i społeczne).
6. Życie prawne wsi.
7. Prace praktyczne, wchodzące w zakres prac społecznych. (Obradowanie i prowadzenie organizacji).
8. Język polski.
9. Rachunki. (Kalkulacje gospodarcze i księgowość Kasy Stefczyka i Spółdzielni Handlowej).

O wynikach pracy Uniwersytetu trudno coś konkretnego powiedzieć, gdyż nie ma jeszcze sprawdzianów z terenu. Sądząc z głosów słuchaczy, wyniki są.

Dalsze plany: Planuje się urządzenie kursu dla dyrygentów chórów wiejskich, kursu dla instruktorów o. p. i kursu dla instruktorów Czerwonego Krzyża.

W nowym roku oświatowym przejdzie się z kursów jednomiesięcznych na kursy 3-miesięczne dla wsi. Będą 2 kursy dla młodzieży męskiej, a jeden dla młodzieży żeńskiej. W następnym roku oświatowym przejdzie się na kursy 5-ciomiesięczne. Narazie chodzi o możliwie

najniższy wydatek słuchacza i o dostarczenie terenowi jak najwięcej przeskolonych ludzi w jak najkrótszym czasie.

Ani program uniwersytetu nie jest sztywny, ani wychowawcy nie zamierzają trzymać ślepo jakiejś jednej metody. Zarówno program jak i metody wychowawcze będą dostosowywane do słuchaczy, ich wykształcenia i ich zainteresowań.

Dyskusja:

P. Ga w r z y ń s k a (Kraków — Rakowice) charakteryzuje szwedzkie uniwersytety wiejskie i zwraca uwagę, że celem tych uniwersytetów jest kształtowanie osobowości, aby człowiek mógł dać sobie radę wszędzie gdzie go postawią. Z referatu p. dyrektora Uniwersytetu w Ohladowie można wnioskować, że ten uniwersytet pragnie wzorować się na uniwersytetach skandynawskich, że nie chce być zawodową szkołą rolniczą lecz pragnie być placówką wychowawczą, wychowującą całego człowieka. Jest to ważne, gdyż w Polsce kultura nie jest masowa. Zapytuje, jak młodzież daje sobie radę z tym trudnym materiałem, który jest objęty programem uniwersytetu. Zwraca uwagę na konieczność kształcenia młodzieży żeńskiej, tudzież na budzenie poczucia piękna. Wyraża wątpliwość, czy kursy jednomiesięczne są wystarczające.

P. Kr z a n o w s k i (Gródek Jagielloński) wyraża żal, że Zarząd Główny TSL nie pomyślał wcześniej o tworzeniu internatowych uniwersytetów wiejskich. Uniwersytet powinien wskazywać wychowankom drogę do dobrobytu. Między innymi powinien ich uczyć oszczędności, gdyż oszczędność jest podstawą dobrobytu.

P. M a r c i n e k (Nowy Sącz) wyraża przekonanie, że uniwersytet w Ohladowie z tymi założeniami pracy jakie tu zostały przedstawione przez p. kierownika uniwersytetu stanowi punkt zwrotny w pracach TSL. Zasady pracy uniwersytetu będą się krzewić niewątpliwie w miejskich i wiejskich placówkach TSL, a są to te zasady, które na terenie działania Wydziału Ścisłego są już wprowadzone w życie. Przewodzenie kursów jednomiesięcznych w roku bieżącym jest usprawiedliwione, lecz zasadą powinny być kursy kilkumiesięczne, przynajmniej 5-miesięczne, by uniwersytet mógł dostarczyć wsi przodowników w pełnym tego słowa znaczeniu. Uniwersytet nie powinien pracować na ilość, lecz na jakość. Wzgląd ilościowy ma swoje znaczenie ze względu na potrzebę wzmożenia w krótkim czasie siły odpornej chłopą polskiego w Małopolsce Wschodniej, lecz tę potrzebę trzeba zaspokajać narazie drogą reformy pracy kulturalno-oświatowej w Czytelniach, drogą niedzielnych uniwersytetów wiejskich i drogą kursów dla przodowników,

Ważną jest rzeczą, aby pierwszy internatowy uniwersytet wiejski TSL miał od początku dobrą markę, aby stał na wysokim poziomie wychowawczym. Tego nie można osiągnąć przez kursy krótkotrwałe. Odnośnie do dylematu, czy kłaść główny nacisk na przysposobienie do pracy zawodowej, czy też na kształtowanie osobowości, mówca sądzi, że główny nacisk należy położyć na kształtowanie osobowości. Nie wiadomo bowiem przy dzisiejszym przeludnieniu wsi, kto w jakim zawodzie będzie pracował, gdyż co najmniej 50% dzisiejs-

szej młodzieży wiejskiej musi szukać pracy poza zawodem rolniczym. Człowiek o ukształtowanej osobowości da sobie łatwiej w życiu radę niż człowiek o jednostronnym wykształceniu zawodowym a w razie potrzeby uzupełni z łatwością braki w wykształceniu zawodowym choćby drogą samokształcenia.

P. Dr Ziemiłowicz (Lwów), Używa się często wyrażenia «pocięć do chłopów». Wyrażenie to jest niewłaściwe, gdyż zawiera w sobie chęć urabiania chłopów nie dla jego celów. A wieś ma własne cele i zadaniem pracy kulturalno-oświatowej jest wydobyć z chłopów tkwiące w nim siły aby mógł osiągnąć cele, do których zmierza, stanowi on bowiem 70% ludności Polski i na jego barkach spocznie ciężar utrzymania Państwa. Przy zdobywaniu sobie miejsca na wsi TSL powinno znaleźć miejsce honorowe, gdyż nie ma żadnych osobistych celów, nie ma własnych celów politycznych, i dlatego może wprowadzić wieś na szerokie tory wielkości Polski. Jeśli nie chce się pozyskiwać chłopów dla doraźnych celów politycznych, trzeba zbliżyć się do niego z poszanowaniem. Jest to zasada wychowawcza. Byłoby tylko zbliżenie nie było schlebaniem.

Przechodząc do omawiania sprawy uniwersytetu nadmieniam, że krótko trwające kursy zostały skrytykowane; zamiast nich zalecono niedzielne uniwersytety wiejskie i reformę pracy kulturalno-oświatowej w Czytelniach. Lecz niedzielne uniwersytety wiejskie stoją przeważnie na niskim poziomie i jest rzeczą wątpliwą, czy zdołają one wychować przodowników. Brakuje im nadto stałej siedziby, która ma duże znaczenie w pracy wychowawczej. Uniwersytet internatowy ma przede wszystkim stałą siedzibę, w której oddziałują na wychowanków «genius loci». Miejsce wytwarza specjalną atmosferę. Ta specjalna atmosfera oddziałuje na wychowanków nawet w ciągu jednego miesiąca. Wychowanie nie ma na celu tworzenia ludzi doskonałych, lecz ludzi, czujących swoją niedoskonałość. W tym leży zaleta uniwersytetu. Natomiast często popełnianym błędem jest chęć pakowania w głowy wychowanków encyklopedii wiedzy. Dać ogólny pogląd. Jeśli pogłębiać, to w małym zakresie.

P. Gawrzyńska (Kraków) zapytuje, czy uniwersytet będzie utrzymywał kontakt z wychowankami, od tego bowiem zależą wyniki pracy. Zwraca uwagę na konieczność stosowania dyskusji w metodzie pracy. Nawigując do wzmianek o dobrobycie nadmieniam, że do dobrobytu prowadzi człowieka jego zdolność nastawiania swojej pracy. Dobrobyt leży w osobowości człowieka.

P. K. Maj (Warszawa): Dyskusja dzisiejsza dowodzi, że uniwersytety ludowe się upowszechniły. Ale i dziś uniwersytety ludowe typu duńskiego są atakowane. Pochodzi to stąd, że ludzie nie rozumieją uniwersytetu typu duńskiego.

Uniwersytet w Ohławowie jest pierwszym uniwersytetem w Polsce, który jest poświęcony obronie polskości. Inne 3 uniwersytety kresowe, 2 na Wołyniu i jeden na Wileńszczyźnie są poświęcone wytwarzaniu współżycia. Typ obronny uniwersytetu w Ohławowie jest zrozumiały. Pierwszy uniwersytet duński w Røding powstał także na terenie

mieszanym, dla obrony duńskości. Uniwersytet ludowy w Dornfeldzie był poświęcony obronie mniejszości niemieckiej. W Prusach Wschodnich jest uniwersytet niemiecki dla Mazurów. I u nas powinny być tereny przygraniczne pokryte uniwersytetami wiejskimi.

Uniwersytety ludowe tworzy się w Polsce dlatego, że jesteśmy na drodze tworzenia się nowego narodu, w którym chłopci będą zajmować pierwsze miejsce. Kto miałby pod tym względem wątpliwości, niechaj sobie przeczyta wydawnictwo «Młode pokolenie chłopskie». Chodzi o to, aby w nowej Polsce nie było inteligenta i chłopca, lecz aby był jeden naród jak np. w Danii, gdzie co 10-ty mieszkaniec jest wychowankiem uniwersytetu typu grundtvigowskiego.

Nie powinno się za wiele mówić o przodownictwie, gdyż łatwo jest wmówić w kogoś przodownictwo, a później wybijanie kołków przodowniczych pochłania wiele czasu. Najważniejszą rzeczą jest wychowanie, zaszczerpienie niepokoju twórczego. Ważną jest również rzeczą, aby była harmonia między kierunkiem intelektualnym a uczuciowo-moralnym.

P. J. Głowacki (Żłoczów) zapytuje o metodę pracy na uniwersytecie.

P. Orliński (Tarnopol) stawia następujące wnioski:

1. Przyjmuje się z zadowoleniem do wiadomości otwarcie Uniwersytetu Wiejskiego w Ohladowie.

2. Uznaje się celowość przedstawionego przez p. dyrektora Dracza programu Uniwersytetu.

3. Przyjmuje się do wiadomości założenie, że Uniwersytet ma mieć charakter regionalny z nastawieniem na budzenie uczucia narodowego.

4. Apeluje się do Zarządu Głównego TSL, aby wziął pod rozwagę nagłą potrzebę utworzenia drugiego uniwersytetu internatowego na terenie województwa tarnopolskiego.

P. Dracz w końcowym przemówieniu odpowiada na skierowane do niego w dyskusji zapytania. Formy i metody pracy na Uniwersytecie są następujące: każda jednostka lekcyjna stanowi zamkniętą w sobie całość. Pięć minut poświęca się na powtórzenie przez słuchaczy treści wykładu poprzedniego. Wykład kończy się uderzeniem emocjonalnym. Dyskusja zajmuje wiele miejsca w pracy uniwersytetu. Jest dyskusja z przygotowaniem się i dyskusja pisana. Są referaty, prowadzenie zebrań, przemawianie, zespoły samokształcenia, zespoły dobrego czytania, referaty z książki i w oparciu o aktualia.

Kontakt z wychowankami będzie nawiązany. Będą wyjazdy do nich i będą zjazdy wychowanków.

Jakkolwiek w skład grona nauczycielskiego uniwersytetu będzie wchodził inżynier rolnictwa, uniwersytet nie będzie przygotowywał wychowanków do pracy zawodowej w rolnictwie. Chodzi tylko o przysposobienie gospodarcze, o wytworzenie atmosfery gospodarczej, o zdolność patrzenia na zagadnienia gospodarcze pod gospodarczym kątem widzenia.

Na tym obrady zakończono i zgłoszone wnioski przyjęto jednomyślnie.

DRUGI DZIEŃ OBRAD

Niedziela 12 czerwca 1938 r.

Drugi dzień obrad rozpoczął się od uroczystego nabożeństwa w kościele Św. Anny; wzięli w nim liczny udział uczestnicy Walnego Zjazdu z członkami Zarządu Głównego TSL na czele. W czasie nabożeństwa spiewał chór młodzieży szkolnej pod batutą p. Suwary.

O godzinie 10 rano zgromadzili się uczestnicy Zjazdu w wielkiej sali Starego Teatru.

Prezes Towarzystwa p. Witold Ostrowski zabiera głos i otwiera obrady następującym przemówieniem:

Szanowni Państwo!

Zjazd, którego obrady mam zaszczyt otworzyć, ma odrębny charakter aniżeli inne zjazdy rokroczne. Na porządku dziennym tego zjazdu — zjazdu nadzwyczajnego — znajduje się tylko jedna sprawa o zasadniczym znaczeniu, a mianowicie uchwalenie nowego statutu.

Pozwolę sobie przypomnieć, że sprawa nowego statutu Towarzystwa stała się aktualną już w r. 1932, kiedy drogą rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej ukazała się pierwsza polska ustawa o stowarzyszeniach. W 1933 r. sprawa zmiany statutu pojawiła się na Walnym Zjeździe Delegatów w Tarnopolu, gdzie na Komisji statutowej przeprowadzono dyskusję nad szeregiem problemów organizacyjnych. Sprawa jednak nie była wtedy dojrzałą.

Zarząd Główny postanowił poddać cały problem dyskusji na łamach «Przewodnika Oświatowego». Ukazało się w nim w latach następnych kilka artykułów poświęconych zagadnieniom statutowym. Niektóre Zarządy, a w szczególności Zarządy Okręgowe w Nowym Sączu i Tarnopolu wystąpiły z osobnymi projektami zmian w statucie. Na Walnych Zjazdach w Krakowie w latach 1935 i 1936 sprawa statutu wypłynęła ponownie w Komisjach sprawozdawczo-finansowych, a Zarząd Główny zobowiązał się zwołać Zjazd nadzwyczajny, poświęcony samemu tylko statutowi. Z początkiem 1936 r. Zarząd Główny w Krakowie podjął na nowo pracę nad wypracowaniem nowego statutu, przy czym przyjął za zasadę, że statut ten winien być jak najkrótszy i zawierać tylko postanowienia zasadnicze, a mianowicie te, których wymaga

prawo o stowarzyszeniach oraz specjalne własne doświadczenia organizacyjne. Chodziło o to, aby usunąć potrzebę ciągłych zmian statutu, których po wojnie w ciągu lat 14 było pięć. Równocześnie z projektem tak pomyślanego statutu Zarząd Główny wypracował projekty szczegółowych regulaminów dla Czytelní, Kół, Zarządów Powiatowych, Okręgowych i Walnych Zjazdów.

Projekty wypracowane przez Wydział Ścisły Zarządu Głównego w Krakowie, stały się z kolei przedmiotem obrad Sekcji Wschodniej Zarządu Głównego, która wypracowała drugi z kolei projekt statutu. Na posiedzeniu plenarnym w dniach 5 i 6 czerwca 1937 r. Zarząd Główny uzgodnił oba projekty, a owocem tych obrad był projekt statutu rozesłany Kołom z odpowiednim okólnikiem w sierpniu 1937 r.

Projekt ten dał impuls wielu Kołom do postawienia wielu nowych propozycji, które Zarząd Główny rozpatrzył i częściowo wprowadził do projektu statutu. Ten ostateczny projekt rozesłaliśmy po wydrukowaniu i obecnie stanowi podstawę obrad Zjazdu.

Zadania wygotowania ostatecznego projektu statutu i zreferowania go na Walnym Zjeździe podjął się członek Zarządu Głównego dr Czesław Studentowicz, prezes Koła TSL w Kętach, któremu z tego miejsca najserdeczniej za żmudną pracę dziękuję.

Nie będę wchodził w szczegóły tego projektu, nad którym delegaci obradowali w dniu wczorajszym w komisji statutowej, a który za chwilę stanie się przedmiotem ostatecznych decyzji.

Pozwolę sobie tylko wyrazić nadzieję, że jego ramowy charakter da możliwość zaspokojenia w regulaminach wszelkich potrzeb, które życie przynosi, a przez to ułatwi dalszy rozwój Towarzystwa.

Kończąc to zagajenie stwierdzam, że Zjazd został zwołany zgodnie z § 78, 81 i 82 dotychczasowego statutu.

W Zjeździe bierze udział 443 uprawnionych delegatów, wobec tego zgodnie z § 88 obowiązującego statutu, który wymaga obecności co najmniej 50 delegatów, Walny Zjazd jest zdolny do powzięcia prawomocnych uchwał.

Zjazd obecny jest Zjazdem organizacyjnym o charakterze ściśle wewnętrznym, wobec czego nie wysyłaliśmy do nikogo zaproszeń. Z tego powodu nie mamy wśród siebie przedstawicieli władz ani innych bratnich organizacyj.

Kończąc to zagajenie ogłaszam Nadzwyczajny Walny Zjazd Delegatów Towarzystwa Szkoły Ludowej za otwarty.

Następnie prezes Towarzystwa udziela głosu referentowi statutu drowi Czesławowi Studentowiczowi.

Referent statutu, dr Studentowicz, tłumaczy, jakie zasady kierowały Zarządem Głównym Towarzystwa przy układaniu projektu nowego statutu. Dadzą się one streścić w trzech zasadniczych punktach:

1) statut jest tworem prawnym, co pociąga za sobą konsekwencje natury materialnej i formalnej przy jego budowie,

2) kodyfikowanie jakichkolwiek postanowień wymaga nie tylko ujmowania stanu rzeczywistego chwili obecnej, lecz również przewidywania przyszłości,

3) przy tworzeniu ustawy prawnej rolę zasadniczą odgrywa wola ustawodawcy, by coś się stało tak, jak tego chce ustawodawca.

W proponowanym statucie, przedkładanym Walnemu Zjazdowi do uchwalenia, Zarząd Główny TSL postanowił:

a) dać oddziałom Towarzystwa, zwanym Czytelniami, większą samodzielność prawną, aniżeli to ma miejsce dotychczas mimo, iż w chwili obecnej Czytelnie TSL w większości wypadków wymagają i potrzebują opieki moralnej i materialnej ze strony Kół,

b) wprowadzić taką organizację władz Towarzystwa, by przy zachowaniu czasowym, spełniających dziś pożyteczną i dodatnią rolę Zarządów Okręgowych, oprzeć w przyszłości planowanie i kontrolę pracy na Zarządach Powiatowych TSL,

c) tak zmienić organizację Walnego Zjazdu Towarzystwa, by ten Zjazd był ciałem niezbyt licznym, a więc zdolnym do obrad w sprawach zasadniczych i by Towarzystwo nie było narażone na zbyt duże koszty materialne.

Z kolei prezes Witold Ostrowski zarządza przystąpienie do uchwalenia statutu Towarzystwa, przyjmując za zgodą delegatów zasadę odczytywania wszystkich paragrafów statutu przez referenta przy objaśnianiu równoczesnym poprawek przyjętych przez Zarząd Główny lub Komisję statutową, a niewidocznych w posiadanym przez delegatów projekcie statutu. Głosowanie odbywać się ma nad całymi artykułami.

W ten sposób uchwalono:**Artykuł 1.****Nazwa, siedziba i obszar działalności.**

§ 1. Stowarzyszenie ma nazwę «Towarzystwo Szkoły Ludowej», w skróceniu: TSL.

§ 2. Stowarzyszenie ma siedzibę w Krakowie, a rozciąga swą działalność na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Towarzystwo jest osobą prawną.

Uchwalono przy 9 głosach przeciw.

Artykuł 2.**Cel i środki działania.**

§ 1. Celem Towarzystwa jest pielęgnowanie i krzewienie kultury polskiej wśród obywateli Państwa Polskiego, szerzenie oświaty i uświadomienia obywatelskiego i narodowego, oraz współpraca w utrzymaniu łączności kulturalnej z Polakami za granicą.

§ 2. Cele te urzeczywistnia Towarzystwo przez:

a) zakładanie i prowadzenie bibliotek różnych typów, popieranie czytelnictwa, oraz organizowanie zbiorów naukowych i muzeów regionalnych;

b) zakładanie i prowadzenie uniwersytetów ludowych i powszechnych, kursów ogólnokształcących i specjalnych, oraz kształcenie pracowników oświatowych;

c) organizowanie zebrań, zjazdów, konferencji i kongresów oświatowych;

d) organizowanie świetlic, zespołów samokształceniowych, odczytów, wykładów i pogadanek, urządzenie publicznych obchodów państwowych i narodowych, widowisk obrzędowych i koncertów;

e) prowadzenie zespołów teatralnych, chórów i orkiestr;

f) urządzenie wycieczek krajoznawczych i naukowych;

g) zakładanie i prowadzenie szkół powszechnych, zawodowych i średnich ogólnokształcących;

h) zakładanie i prowadzenie burs, internatów, ochronek (dziecińców), przedszkoli, oraz kolonii i półkolonii.

i) udzielanie stypendiów, zapomóg, pomocy naukowych i nagród dla niezającej się młodzieży;

j) prowadzenie wydawnictw i przedsiębiorstw dla realizowania celów oświatowych;

k) budowanie domów oświatowych (ludowych) szkół i burs;

l) ogłaszanie konkursów potrzebnych dla osiągnięcia celów Towarzystwa;

ł) zarządzanie fundacjami przekazanymi Towarzystwu;

m) rozwijanie działalności za pomocą innych środków, prowadzących do realizacji celów Towarzystwa.

Uchwalono jednogłośnie.

Artykuł 3.

Organizacja i władze.

§ 1. Oddziałami Towarzystwa są Kola i Czytelnie zorganizowane w związkach powiatowych i okręgowych.

§ 2. Naczelnymi władzami Stowarzyszenia są: Walny Zjazd Towarzystwa, Zarząd Główny i Rada Nadzorcza.

Uchwalono jednogłośnie.

Artykuł 4.

Fundusze i majątek.

§ 1. Fundusze Towarzystwa powstają z:

- a) wkładek członków,
- b) subwencji i darów,
- c) zapisów i spadków,
- d) Daru Narodowego 3 Maja,
- e) dochodów osiągniętych z wykładów, przedstawień teatralnych, koncertów, festynów, zabaw i innych przedsięwzięciach dochodowych,
- f) innych nieprzewidzianych źródeł.

§ 2. Majątek Towarzystwa stanowią wszelkie nieruchomości i ruchomości, oraz prawa, które Towarzystwo zgodnie z przepisami statutu nabyło lub nabędzie.

§ 3. Jedyńie Zarząd Główny uprawniony jest do nabywania majątku nieruchomego, ruchomego i innych praw majątkowych na własność dla Towarzystwa, oraz do pozbywania, obciążania, wypuszczenia w dzierżawę i w najem i do ograniczania tego majątku z wyjątkiem wypadków przewidzianych w § 4.

§ 4. Oddziały Towarzystwa mogą nabywać i pozbywać jedyńie ruchomości i to wówczas, gdy czynności te są niezbędne dla zwykłego samorządu gospodarczego.

Zaciąganie przez oddziały Towarzystwa ciężarów i zobowiązań, przekraczających trzykrotną wysokość rocznego dochodu z wkładek członków danego oddziału za ostatni rok kalendarzowy, wymaga uzyskania uprzedniej pisemnej zgody Zarządu Głównego.

§ 5. Za zobowiązania zaciągnięte sprzecznie z powyższymi postanowieniami odpowiadają jedyńie te osoby fizyczne, które zobowiązania zaciągnęły.

§ 6. Złożenie oświadczenia co do przyjęcia zapisów lub spadków, przeznaczonych dla całego Towarzystwa, lub jego oddziałów należy wylącznie do Zarządu Głównego, któremu o takich zapisach lub spadkach winny odnośnie Zarządy oddziałów Towarzystwa bezzwłocznie donosić. Zarząd Główny jest jednak obowiązany pozostawić danemu oddziałowi Towarzystwa użytkowanie nieruchomości, lub ruchomości przeznaczonych dla niego wyraźnie drogą zapisu, spadku, lub darowizny.

§ 7. Kwoty «Daru Narodowego 3 Maja», oraz dary w gotówce, w papierach wartościowych i innych ruchomościach przeznaczonych

wyraźnie na cele ogólne Towarzystwa przypadają w całości Zarządowi Głównemu.

§ 8. Administracja i użytkowanie majątku nieruchomości Towarzystwa przysługuje w całości Zarządowi Głównemu. — Zarząd Główny może powierzyć administrację i użytkowanie majątku nieruchomości Zarządom Okręgowym, Powiatowym, Kół lub Czytelń, na których terenie znajdują się dane nieruchomości. Regulamin administracji nieruchomości poda szczegółową instrukcję w sprawie użytkowania dochodów tychże. W pierwszym rzędzie z dochodów danej nieruchomości musi być pokrywana administracja i konserwacja tejże.

W wypadku stwierdzonych zaniedbań w administracji nieruchomości, Zarząd Główny ma prawo odebrania administracji danemu zarządowi i powierzenie jej innemu zarządowi lub swemu pełnomocnikowi.

§ 9. Nabywanie praw i zaciąganie zobowiązań nastąpić może jedynie na podstawie ważnie powziętej uchwały władz Towarzystwa w granicach przewidzianych niniejszym statutem (patrz art. 7).

§ 10. Rokiem administracyjnym jest rok kalendarzowy.

Uchwalono jednogłośnie.

Artykuł 5.

Prawa i obowiązki członków.

§ 1. Członkami Towarzystwa mogą być zarówno osoby fizyczne, jak też osoby prawne.

Członkowie dzielą się na:

- a) członków zwyczajnych,
- b) członków wspierających,
- c) członków założycieli,
- d) członków honorowych.

§ 2. Członkiem zwyczajnym Towarzystwa zostaje osoba fizyczna, lub prawna przyjęta przez Zarząd oddziału po zapłaceniu przepisanej wkładki członkowskiej.

Młodzież nieszkolna w wieku od lat 14 do 18 może należeć do Towarzystwa za zgodą swych prawnych opiekunów, nie bierze jednak udziału w głosowaniu i nie korzysta z uprawnień wyborców.

Zarząd oddziału może odmówić przyjęcia w grono członków Towarzystwa bez podania powodów.

Prawo odmowy przyjęcia w poczet członków Towarzystwa nie dotyczy wojskowych służby czynnej.

W razie odmowy Zarząd oddziału zawiadamia pisemnie zgłaszającego się o nieprzyjęciu z pouczeniem, że może on do dni 14, licząc od dnia doręczenia tego pisemnego zawiadomienia, odwołać się do Zarządu Głównego, który ostatecznie o sprawie rozstrzyga.

§ 3. Członkiem wspierającym zostaje ten członek zwyczajny, który opłaca wkładkę roczną w wysokości co najmniej 12 zł.

§ 4. Członków założycieli mianuje Zarząd Główny w dowód uznania szczególnych zasług położonych dla dobra Towarzystwa.

§ 5. Członków honorowych mianuje na wniosek Zarządu Głównego Walny Zjazd Towarzystwa bezwzględną większością głosów bez dyskusji.

§ 6. Walny Zjazd Towarzystwa oznacza wysokość wkładek członków zwyczajnych, należących do Kół. Gdyby Walny Zjazd nie powziął w tym kierunku żadnej uchwały, o wysokości wkładek rozstrzyga Zarząd Główny.

Zjazd Powiatowy względnie Okręgowy uchwała wysokość wkładek członków Czytelni, jednakowoż w granicach nie przekraczających wysokości wkładek ustalonych przez Walny Zjazd dla członków Kół.

Zarządy oddziałów uprawnione są do zwalniania od wkładek członków zasługujących na to ze względów materialnych, według własnego uznania, jednakowoż w wysokości nie przekraczającej 10% ogólnej ilości członków.

Członkowie założyciele i honorowi nie są obowiązani do płacenia wkładek rocznych.

§ 7. Każdy członek jest obowiązany do popierania celów Towarzystwa i przestrzegania przepisów tego statutu i obowiązujących regulaminów.

§ 8. Członkowie Towarzystwa nie mogą ani osobiście, ani przez pełnomocników, ani jako pełnomocnicy innych osób głosować przy powzięciu uchwał dotyczących ich odpowiedzialności wobec Towarzystwa z jakiegokolwiek bądź tytułu, przyznania im wynagrodzenia tudzież umów i sporów pomiędzy nimi a Towarzystwem.

Członek zalegający z wkładką lub częścią wkładki za ubiegły rok kalendarzowy ma prawo być obecnym na zgromadzeniach oddziałów Towarzystwa, do których należy; stawiać jednak na zgromadzeniach tych wnioski, głosować przy powzięciu wszelkich uchwał oraz przy wyborach mają prawo tylko ci członkowie, którzy przynajmniej od miesiąca należą do oddziału i nie zalegają z wkładką lub częścią wkładki za ubiegły rok kalendarzowy.

§ 9. Członek może każdego czasu wystąpić z Towarzystwa, obowiązany jest jednak zawiadomić o tym na piśmie Zarząd, który go przyjął. Członek zalegający z wkładką za jeden rok może być wykreślony z listy członków Towarzystwa na podstawie uchwały Zarządu oddziału, do którego należy, jeżeli pomimo pisemnego upomnienia nie uiścił w następnym roku zaległości.

Zgłoszenie wystąpienia lub wykreślenie z listy członków nie uwalnia występującego lub wykreślonego od obowiązku zapłacenia wkładki za rok, w którym zażądał wystąpienia, został wykreślony lub adres jego stał się nieznany, oraz innych zaległości.

§ 10. Zarząd Główny może z własnej inicjatywy lub na wniosek oddziału orzec wykluczenie członka z Towarzystwa, jeżeli tenże działa na szkodę Towarzystwa albo popełni czyn uwłaczający czci obywatelskiej.

Sanckje w stosunku do członka uchybiającego interesom Towarzystwa mogą być ograniczone do wykreślenia z grona członków oddziału.

Członek wykluczony lub wykreślony (w wypadku przewidzianym w § 10. ust. 2) ma prawo odwołania się do Rady Nadzorczej Towarzystwa.

Wykluczenie członka z Towarzystwa podaje Zarząd Główny do wiadomości wszystkich oddziałów.

§ 11. Postanowienia § 10 nie mają zastosowania do wojskowych w służbie czynnej.

Referent dr Studentowicz powiadamia Zjazd, że na Komisji zapadła uchwała, aby w § 2 ust. 1 po słowie «fizyczne» dodać słowa «narodowości polskiej, jednego z wyznań chrześcijańskich». Poprawkę tę uważa referent za szkodliwą i proponuje uchwalenie artykułu 5 w odczytany przez siebie brzmieniu.

W dyskusji przemawiają: p. Brydak Edward przeciw poprawce Komisji, prof. Zieliński za poprawką, p. Dłubak — przeciw, p. Nowak — za, inż. Cyło — przeciw, p. Stankowski — przeciw, dr Kazimierz Ostrowski — przeciw. W głosowaniu za poprawką Komisji oświadczyło się 11 głosów, wobec czego poprawka upadła, a cały artykuł przyjęto według propozycji referenta.

Artykuł 6.

Organizacja oddziałów Towarzystwa oraz Zarządów Powiatowych i Okręgowych.

§ 1. Czytelnia może się zawiązać w każdej miejscowości, w której z gotowością jej założenia oświadczy się co najmniej 15 osób, a Zarząd Główny zezwoli na jej założenie. Czytelnia może się zawiązać także z inicjatywy Zarządu Powiatowego lub Okręgowego.

§ 2. Władzami Czytelni są: Walne Zgromadzenie członków Czytelni, Zarząd Czytelni i Komisja Kontrolująca.

Walne Zgromadzenie Czytelni wybiera Zarząd i Komisję Kontrolującą.

§ 3. Jeśli Czytelnia okazuje dodatnią działalność i ma co najmniej 20 członków, może być na wniosek Zarządu Powiatowego zamieniona przez Zarząd Główny na Koło.

§ 4. Koło może powstać w każdej miejscowości, w której z gotowością założenia oświadczy się co najmniej 20 osób, a Zarząd Główny zezwoli na jej założenie. Koło może się zawiązać także z inicjatywy Zarządu Powiatowego lub Okręgowego.

§ 5. Władzami Koła są: Walne Zgromadzenie członków Koła, Zarząd Koła i Komisja Kontrolująca.

§ 6. Zarząd każdego oddziału składa się z przewodniczącego, sekretarza, skarbnika, bibliotekarza i ich zastępców wybieranych bezpośrednio przez Walne Zgromadzenie oddziału.

Ponadto mogą wybierać Koła liczące do 100 członków 9, od

100—250 członków 12, od 250—500 członków 18, a ponad 500 członków 24 członków Zarządu.

Każdy członek Zarządu Koła urzęduje przez 2 lata. Co roku ustępuje połowa członków Zarządu Koła, którą w pierwszym roku wskazuje los, a w następnym roku kolejność wyboru. Ustępujący członkowie mogą być ponownie wybrani.

Zarząd Czytelni jest wybierany co roku.

§ 7. W tej samej miejscowości może być założone drugie, lub więcej Kół tylko wówczas, jeżeli miejscowość liczy ponad 10.000 mieszkańców.

§ 8. Na terenie powiatu władzami kierującymi i kontrolującymi działalność oddziałów Towarzystwa są Zarząd Powiatowy i Powiatowa Komisja Kontrolująca, wybierane na Walnym Zjeździe Powiatowym.

Również do zadań każdego Koła należy opieka i kontrola nad Czytelniami na terenie jego działalności w zakresie, jaki określą regulaminy.

§ 9. W Zjeździe Powiatowym biorą udział z głosem stanowczym:

a) delegaci Zarządu Głównego i Okręgowego;

b) członkowie Zarządu Powiatowego i Komisji Kontrolującej;

c) delegaci oddziałów Towarzystwa z danego powiatu w liczbie dwóch na każde Koło i Czytelnię z tym, że oddziały liczące ponad 50 członków, na każdych dalszych 50 członków mają prawo wysłać jednego dalszego delegata.

§ 10. Zarząd Powiatowy składa się z 10 do 18 członków wybieranych na przeciąg 2 lat.

W siedzibie Zarządu winno mieszkać co najmniej 6 członków. Co roku ustępuje połowa członków Zarządu.

§ 11. Zarząd każdego oddziału wplaca do kasy Zarządu Powiatowego na cele tego Zarządu 10—30% sumy uzyskanej z podstawowych wkładek zwyczajnych członków oddziału zależnie od uchwały Zjazdu Powiatowego.

§ 12. W celu kierowania pracą Zarządów Powiatowych i oddziałów Towarzystwa na terenie większej ilości powiatów mogą być tworzone przez Zarząd Główny Zarządy Okręgowe.

Zarząd Okręgowy jest wybierany razem z Komisją Kontrolującą na Zjeździe Okręgowym na przeciąg 2 lat. Co roku ustępuje połowa członków Zarządu.

§ 13. W Zjeździe Okręgowym biorą udział z głosem stanowczym:

a) delegaci Zarządu Głównego,

b) członkowie Zarządu Okręgowego i Komisji Kontrolującej,

c) delegaci Zarządów Powiatowych i oddziałów Towarzystwa.

§ 14. Każdy Zarząd Powiatowy wysyła na Zjazd Okręgowy 4 delegatów, każde Koło 3 delegatów, a każda Czytelnia 2 delegatów na Walny Zjazd Okręgowy. Zarząd Okręgowy składa się z 10 do 24 członków, wybranych na przeciąg 2 lat.

W siedzibie Zarządu Okręgowego winno mieszkać przynajmniej 8 członków.

§ 15. Wśród członków Zarządu Powiatowego i Okręgowego mie-

szkających w siedzibie muszą być: prezes, sekretarz, skarbnik, bibliotekarz i referent nieruchomości, którzy wybierani są bezpośrednio na Walnym Zjeździe Okręgowym, względnie Powiatowym.

§ 16. Zwyczajne Walne Zgromadzenie oddziałów Towarzystwa, oraz zwyczajne Walne Zjazdy Powiatowe i Okręgowe zwołują odnośnie Zarządy raz na rok.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenia, względnie Walne Zjazdy zwołują Zarządy w miarę potrzeby.

§ 17. Delegatów na Walne Zjazdy Powiatowe i Okręgowe, oraz delegatów Zarządów Powiatowych na Walne Zjazdy Okręgowe wyznaczają odnośnie Zarządy.

§ 18. Zarządy Oddziałów, Zarządy Powiatowe i Okręgowe kierują sprawami Towarzystwa na podstawie niniejszego statutu, regulaminów i instrukcyj Zarządu Głównego w zakresie wskazanym przez Walne Zgromadzenie, względnie Walny Zjazd.

§ 19. Płatni urzędnicy zajęci w oddziałach Towarzystwa, w Zarządach Powiatowych i Okręgowych nie mogą być członkami Zarządu.

§ 20. Wybory członków Zarządu odbywają się tajnie, może jednak Walne Zgromadzenie oddziału, lub Walny Zjazd Powiatowy, względnie Okręgowy uchwalić jawne przeprowadzenie wyborów, o ile nikt się temu nie sprzeciwi.

§ 21. Członek Zarządu oddziału, Zarządu Powiatowego lub Okręgowego, który bez usprawiedliwienia przyjętego przez Zarząd nie bierze udziału w 3-ch z rzędu posiedzeniach traci swój mandat na podstawie uchwały Zarządu.

W razie utraty mandatu przez członka Zarządu, lub jego ustąpienia każdy Zarząd ma prawo kooptować w jego miejsce nowego członka Zarządu na czas do najbliższego Walnego Zgromadzenia lub Zjazdu.

§ 22. Na żądanie $\frac{1}{3}$ części członków oddziału, zgłoszone w pisemnym wniosku do Zarządu oddziału z podaniem porządku dziennego obrad Zarząd oddziału obowiązany jest zwołać nadzwyczajne Walne Zebranie oddziału w terminie trzytygodniowym.

§ 23. Wszelkie uchwały zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego lub prezesa. Oddziały Towarzystwa reprezentują na zewnątrz przewodniczący lub jego zastępca i sekretarz, zaś Zarządy Powiatowe i Okręgowe prezes, względnie jego zastępca i sekretarz, którzy też podpisują wszelkie pisma, dokumenty i akty prawne pod pieczęcią oddziału, względnie Zarządu Powiatowego lub Okręgowego.

Uchwalono jednogłośnie.

Artykuł 7.

Zarząd Główny.

§ 1. Zarząd Główny Towarzystwa składa się z 36 członków wybieranych na Walnym Zjeździe Towarzystwa na przeciąg czterech lat. Ponadto Zarząd Główny ma prawo kooptować jeszcze dwóch członków na czas do najbliższego Walnego Zjazdu Towarzystwa.

Co dwa lata ustępuje połowa członków Zarządu Głównego.

Ustępujący mogą być ponownie wybrani.

Prócz tego w skład Zarządu Głównego wchodzi prezesi Zarządów Okręgowych.

Prezes Zarządu Okręgowego może delegować w swoim zastępstwie wiceprezesa.

W razie ustąpienia lub śmierci członka przed upływem kadencji, może Zarząd Główny powołać zastępcę spośród członków Towarzystwa. Powołany w ten sposób urządzuje tylko do najbliższego Walnego Zjazdu. Członek Zarządu Głównego, który bez dostatecznego usprawiedliwienia nie bierze udziału w trzech po sobie następujących posiedzeniach Zarządu, traci mandat.

§ 2. Na pierwszym posiedzeniu Zarządu Głównego po Walnym Zjeździe następuje wybór na dwa lata prezesa Towarzystwa, trzech wiceprezesów, czterech sekretarzy i dwóch skarbników. Prezes i jeden wiceprezes, albo dwaj wiceprezesi, dwaj sekretarze i jeden skarbnik muszą mieszkać stale w Krakowie. Reszta Prezydium musi mieszkać stale we Lwowie. Zarówno w Krakowie, jak i we Lwowie musi przeć wymienionych mieszkać przynajmniej po 6 członków Zarządu Głównego.

§ 3. Urzędnicy i funkcjonariusze płatni z funduszków Towarzystwa nie mogą być wybierani członkami Zarządu Głównego i Rady Nadzorczej.

§ 4. Zarząd Główny reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz, działa prawnie w jego imieniu, kieruje wszelkimi sprawami Towarzystwa, na podstawie niniejszego statutu. Kieruje i kontroluje działalność Czytelń, Kół, Zarządów Powiatowych i Okręgowych, zarządza samodzielnie majątkiem i funduszami Towarzystwa, układa i wydaje co roku sprawozdanie roczne, układa budżet i przedstawia sprawozdania i budżety co dwa lata Walnemu Zjazdowi Towarzystwa do zatwierdzenia, uchwała regulaminy i instrukcje, odznacza osoby zasłużone w działalności oświatowej, przedstawia Walnemu Zjazdowi wnioski na mianowanie członków honorowych Towarzystwa.

§ 5. Zarząd Główny Towarzystwa może unieważnić uchwały podległych mu władz (Zarządów oddziałów, Powiatowych i Okręgowych) przekraczających zakres ich działania, lub narażające Towarzystwo na szkodę.

§ 6. Jeżeli Zarząd oddziału nie wypełnia należycie swoich obowiązków, działa wbrew statutowi lub na szkodę Towarzystwa, albo nie wykonuje poleceń Zarządu Głównego, Zarządu Okręgowego, lub Zarządu Powiatowego, może go Zarząd Główny rozwiązać i zarządzić nowe wybory.

Zarząd Główny zwołuje w tym celu najpóźniej do dwóch miesięcy od rozwiązania Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie oddziału, na którym, aż do wyboru nowego Zarządu oddziału przewodniczy delegat Zarządu Głównego. W czasie od rozwiązania Zarządu oddziału, aż do wyborów nowego Zarządu, sprawować będzie jego czynności delegatura utworzona w ilości 1 do 3-osób.

§ 7. Zarząd Główny może rozwiązać oddział lub Zarząd oddziału nie spełniający zupełnie czynności określonych w statucie lub działający wbrew statutowi albo wbrew poleceniom Zarządu Głównego.

Od decyzji tej służy prawo odwołania do Rady Nadzorczej Towarzystwa.

§ 8. Zarząd Główny może rozwiązać Zarząd Powiatowy lub Okręgowy w wypadkach przewidzianych w § 7.

§ 9. Terytorialnie dzieli się Towarzystwo na Wydział Zachodni i Wschodni. Zasięg terytorialny każdego Wydziału ustala Zarząd Główny, o ile możliwości w zależności od podziału administracyjnego.

Członkowie Zarządu Głównego TSL mieszkający na terenie Wydziału Zachodniego tworzą Wydział Zachodni Zarządu Głównego, członkowie mieszkający na terenie Wydziału Wschodniego tworzą Wydział wschodni Zarządu Głównego.

Wszyscy członkowie Zarządu Głównego niezależnie od miejsca swego zamieszkania, o ile biorą udział w posiedzeniach Wydziału Zachodniego, lub Wschodniego, mają głos stanowczy. Do zakresu działania obu Wydziałów należą sprawy przekazane tym statutem Zarządowi Głównemu, o ile dotyczą tylko tego samego obszaru, który Zarząd Główny przydzieli Wydziałowi Zachodniemu lub Wschodniemu, oraz o ile Zarząd Główny nie zastrzeże ich do swojej wyłącznej kompetencji.

Bliższe szczegóły dotyczące organizacji obu Wydziałów, ich biur, zakresu działania określi regulamin uchwalony przez Zarząd Główny.

W razie rozszerzenia działalności Towarzystwa na tereny działalnością tą nie objęte Zarząd Główny przydzieli dany teren jednemu z Wydziałów.

§ 10. Posiedzenia Zarządu Głównego odbywają się co najmniej 4 razy do roku. Nadzwyczajne posiedzenie musi być zwołane na żądanie $\frac{1}{3}$ części członków Zarządu Głównego lub na żądanie Rady Nadzorczej. Na posiedzeniach Zarządu Głównego przewodniczy prezes lub jeden z wiceprezesów. Do ważności uchwał potrzeba obecności przewodniczącego i przynajmniej 9 członków Zarządu Głównego. Uchwały zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego. Wszelkie wybory odbywają się tajnie kartkami.

§ 11. Zarząd Główny powołuje dyrektorów biur Zarządu Głównego w Krakowie i we Lwowie i zawiera z nimi umowy określające ich obowiązki i wynagrodzenie.

Dyrektorzy biur biorą udział w posiedzeniach Zarządu Głównego z głosem doradczym.

Uchwalono w brzmieniu proponowanym przez Komisję.

W sprawie zgłoszonego na Komisji przez prof. Zielińskiego votum separatum przemawiają: prof. Zieliński uzasadniając wniosek okręgu stanisławowskiego w sprawie proporcjonalnego rozkładu mandatów członków Zarządu Głównego Towarzystwa na cały teren Towarzystwa, następnie referent, który uzasadnia stanowisko Zarządu Głównego, oraz dr Kazimierz Ostrowski, który popiera stanowisko referenta. W wyniku głosowania zaakceptowano propozycje referenta kwalifikowaną większością przy 11 głosach sprzeciwu.

Artykuł 8.

Prezydium Zarządu Głównego.

§ 1. Prezydium Zarządu Głównego składa się z prezesa, wiceprezesów, sekretarzy i skarbników. W posiedzeniach Prezydium biorą udział: dyrektorzy biur z głosem doradczym.

§ 2. Prezydium jest organem wykonawczym Zarządu Głównego. Prezydium wykonuje wszelkie uchwały Zarządu, przygotowuje materiały na posiedzenia Zarządu Głównego, przyjmuje i zwalnia pracowników biur Zarządu Głównego, nauczycieli dla szkół Towarzystwa, kierowników burs i pracowników oddziałów lub Zarządów Powiatowych i Okręgowych.

Prezydium załatwia sprawy nie cierpiące zwłoki i zawiadamia o swych decyzjach Zarząd Główny.

§ 3. Zarząd Główny może przekazać mocą swej uchwały niektóre swe funkcje Prezydium do samodzielnego załatwienia.

§ 4. Posiedzenia Prezydium odbywają się w miarę potrzeby. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność 3-ch członków, a wśród nich prezesa, lub zastępującego wiceprezesa. Uchwały zapadają większością głosów.

§ 5. Prezes lub wiceprezes wraz z jednym sekretarzem reprezentują Towarzystwo na zewnątrz. Oni podpisują imieniem Towarzystwa wszelkie pisma, dokumenty i akta prawne, a w szczególności podpisują pod pieczęcią Towarzystwa dokumenty i akta prawne odnoszące się do zobowiązań zaciągniętych przez Towarzystwo.

Przyjęto jednomyślnie.

Artykuł 9.

Rada Nadzorcza.

§ 1. Rada Nadzorcza składa się z 12 członków wybieranych co dwa lata przez Walny Zjazd Towarzystwa.

Po czterech członków Rady Nadzorczej musi mieszkać w Krakowie i we Lwowie. Członek Rady Nadzorczej nie może być równocześnie członkiem Zarządu Głównego, ani też płatnym urzędnikiem Towarzystwa.

Rada Nadzorcza na pierwszym swym posiedzeniu zwołanym przez jej byłego prezesa lub w razie przeszkody przez jej najstarszego wiekiem członka wybiera spośród siebie prezesa, jego zastępcę i sekretarza.

Do ważności uchwał Rady Nadzorczej potrzebna jest obecność co najmniej połowy członków. Uchwały zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 2. Rada Nadzorcza kontroluje działalność Towarzystwa.

Rada Nadzorcza ma prawo każdego czasu bądź sama, bądź za przybraniem fachowych rzeczoznawców badać księgi, akta i protokoły Towarzystwa, obowiązana zaś jest co najmniej dwa razy do roku sprawdzić stan kasy i ksiąg Zarządu Głównego. Prowadzi ona protokoły swych

czynności i przedstawia Walnemu Zjazdowi Towarzystwa roczne sprawozdania, oraz wnioski o udzielenie Zarządowi Głównemu absolutorium.

W razie dostrzeżenia jakichkolwiek nieprawidłowości obowiązana jest Rada Nadzorcza zawiadomić o tym bądź prezesa Towarzystwa, bądź Zarząd Główny, bądź wreszcie Walny Zjazd Towarzystwa na jej żądanie zwołać.

§ 3. Na wypadek ustąpienia członka dobiera Rada Nadzorcza do najbliższego Walnego Zjazdu zastępcę z grona członków Towarzystwa.

§ 4. Każdy członek Rady Nadzorczej może brać udział w posiedzeniach Zarządu Głównego, Wydziału Zachodniego i Wydziału Wschodniego z głosem doradczym.

Przyjęło jednomyślnie.

Artykuł 10.

Walny Zjazd Towarzystwa.

§ 1. Zwyczajne i Nadzwyczajne Walne Zjazdy zwołuje Zarząd Główny; on też oznacza miejsce ich odbycia i ustala porządek dzienny obrad.

§ 2. Zwyczajne Walne Zjazdy zwoływane dla złożenia sprawozdania z działalności i przeprowadzenia wyborów do Zarządu Głównego i Rady Nadzorczej Towarzystwa odbywają się co dwa lata.

W latach wolnych od zwyczajnych Walnych Zjazdów zwołuje Zarząd Główny ogólne lub regionalne kongresy oświatowe dla omówienia spraw oświatowo-kulturalnych; organizację kongresów określa regulaminy.

§ 3. Na żądanie Rady Nadzorczej lub przynajmniej 50 Kół uprawnionych do wysyłania delegatów Zarząd Główny obowiązany jest zwołać Nadzwyczajny Walny Zjazd. Żądający zwołania Nadzwyczajnego Walnego Zjazdu winni podać na piśmie porządek dzienny i wnioski, nad którymi ma obradować Nadzwyczajny Walny Zjazd.

§ 4. Co najmniej na 3 tygodnie przed zwyczajnym Walnym Zjazdem, a na tydzień przed nadzwyczajnym Walnym Zjazdem Zarząd Główny zawiadamia Zarządy Kół, Zarządy Powiatowe i Zarządy Okręgowe o terminie, miejscu i porządku dziennym Walnego Zjazdu.

Sprawozdanie Zarządu Głównego z działalności za lata ubiegłe winno być przesłane Kołom, Zarządom Powiatowym i Okręgowym co najmniej na 14 dni przed terminem zwyczajnego Walnego Zjazdu.

§ 5. Walnemu Zjazdowi przewodniczy prezes Towarzystwa lub wiceprezes, a w razie ich nieobecności członek Zarządu Głównego przez Zarząd Główny, lub w braku odnośnej uchwały przez prezesa do tego upoważniony.

§ 6. W Walnym Zjeździe biorą udział z głosem stanowczym:

- a) członkowie honorowi,
- b) członkowie Zarządu Głównego,
- c) członkowie Rady Nadzorczej,
- d) delegaci Zarządów Powiatowych i Okręgowych,
- e) delegaci Kół.

Każdy Zarząd Okręgowy ma prawo do wysłania 3 delegatów na Walny Zjazd, zaś każdy Zarząd Powiatowy, oraz każde Koło liczące co najmniej 50 członków ma prawo do wysłania 1 delegata z tym, że Kola liczące ponad 50 członków na każdych dalszych 250 członków mają prawo wysłać 1 delegata.

Delegatów na Walny Zjazd Towarzystwa wyznaczają odnośnie Zarządy Okręgowe, Powiatowe lub Kół.

Delegatem Zarządu Okręgowego, Powiatowego lub Kola na Walny Zjazd nie może być osoba wymieniona pod a) i b) niniejszego paragrafu.

§ 7. Przed rozpoczęciem obrad uczestnicy Walnego Zjazdu winni złożyć w Biurze Prezydyjalnym Zjazdu zaświadczenia, upoważniające ich do udziału w Zjeździe.

§ 8. Walny Zjazd jest zdolny do powzięcia uchwał, jeżeli poza członkami honorowymi, członkami Zarządu Głównego i Rady Nadzorczej obecnych jest przynajmniej 50 delegatów.

Jeżeli Walny Zjazd z powodu braku kompletu w oznaczonym terminie nie dojdzie do skutku, to następny Walny Zjazd zwołany najpóźniej w ciągu 8 dni, a odbyć się mający najdalej w ciągu miesiąca z tym samym porządkiem dziennym, jest zdolny do powzięcia uchwał bez względu na ilość obecnych.

§ 9. Walny Zjazd Towarzystwa:

a) przyjmuje do wiadomości lub odrzuca sprawozdanie Zarządu Głównego i Rady Nadzorczej,

b) udziela lub odmawia Zarządowi Głównemu absolutorium z jego czynności,

c) wybiera Zarząd Główny i Radę Nadzorczą,

d) mianuje bez dyskusji członków honorowych na wniosek Zarządu Głównego,

e) uchwała zmianę statutu i rozwiązanie Towarzystwa,

f) uchwała wnioski przedłożone przez Zarząd Główny, Radę Nadzorczą, Zarządy Okręgowe, Zarządy Powiatowe i Zarządy Kół, lub członków Zjazdu,

g) oznacza wysokość rocznych wkładek członkowskich.

§ 10. Wnioski dotyczące spraw nie objętych porządkiem dziennym, jeśli nie były zgłoszone w Zarządzie Głównym na 10 dni przed zwyczajnym, a na 5 dni przed nadzwyczajnym Walnym Zjazdem, nie mogą być przedmiotem obrad i głosowania na tym samym Zjeździe.

Wnioski nie zgłoszone w określonym terminie mogą być jednak przedmiotem obrad i uchwał, jeżeli poprze je przynajmniej 25 członków uprawnionych do głosowania, oraz jeśli Walny Zjazd bez dyskusji większością $\frac{2}{3}$ głosów nagłośc ich uchwali. W przeciwnym razie przekazuje się je Zarządowi Głównemu do załatwienia we własnym zakresie, lub przedłożenia ich najbliższemu Walnemu Zjazdowi.

§ 11. Głosowanie odbywa się przez podniesienie rąk, zaś na żądanie $\frac{1}{4}$ uczestników uprawnionych do głosowania imiennie.

Głosowanie w sprawach osobistych i wybory członków Zarządu Głównego i Rady Nadzorczej odbywają się zawsze kartkami.

§ 12. Uchwały Walnego Zjazdu zapadają zwykłą większością

głosów. W sprawach dotyczących zmiany statutu, rozwiązania Towarzystwa, i postanowienia o majątku Towarzystwa w razie jego rozwiązania zapadają większością $\frac{2}{3}$ głosów. Sprawy te muszą być umieszczone na porządku dziennym Walnego Zjazdu Towarzystwa przy jego zwołaniu. W sprawach wymagających kwalifikowanej większości ($\frac{2}{3}$) przepis artykułu 10 § 11 w przedmiocie nagłośni nie ma zastosowania.

Uchwalono jednomyślnie.

Artykuł 11.

Sąd rozjemczy.

§ 1. Sąd Rozjemczy rozstrzyga wszelkie spory między poszczególnymi członkami Towarzystwa wynikłe ze stosunków Towarzystwa. Nie jest on związany żadnymi przepisami co do postępowania.

§ 2. Sąd Rozjemczy składa się z 3-ch członków Towarzystwa. Każda strona wybiera jednego sędziego, ci zaś wybierają przewodniczącego. W wypadku gdy stron jest więcej niż dwie, lub gdy po jednej stronie jest więcej osób, a te na wybór sędziego się nie godzą, lub wreszcie gdy dwaj sędziowie nie mogą się zgodzić na wybór przewodniczącego, los rozstrzyga między przedstawionymi osobami.

§ 3. Złożeniem Sądu rozjemczego zajmuje się prezes lub wiceprezes odnośnego oddziału Towarzystwa, albo członek Towarzystwa przez prezesa wyznaczony.

§ 4. Od wyroku Sądu rozjemczego nie ma odwołania.

Spory o prawność oraz celowość zarządzeń i uchwał władz organizacyjnych Towarzystwa nie podlegają Sądowi Rozjemczemu. Odpis wyroku z motywami przesyła Sąd bezzwłocznie Zarządowi Głównemu.

§ 5. Wojskowi w służbie czynnej nie podlegają kompetencji Sądu Rozjemczego Towarzystwa.

Przyjęto jednomyślnie.

Artykuł 12.

Rozwiązanie Towarzystwa.

§ 1. W razie dobrowolnego rozwiązania Towarzystwa ostatni Walny Zjazd może przeznaczyć majątek Towarzystwa tylko na cele oznaczone w art. 2 tego statutu. W braku takiej uchwały, oraz w razie przymusowego rozwiązania tego Towarzystwa przechodzi cały majątek na własność miasta Krakowa. Gmina miasta Krakowa będzie obowiązana używać tego majątku na cele oznaczone w art. 2 statutu, a w razie gdyby w ciągu lat 10 powstało w Krakowie i we Lwowie stowarzyszenie o tych samych celach i tym samym terytorialnie zakresie działania, winna Gmina miasta Krakowa oddać pozostały majątek temu stowarzyszeniu na własność na te same cele.

Przyjęto jednomyślnie.

Artykuł 13.

Przepisy wprowadzające.

§ 1. Z chwilą zatwierdzenia tego statutu przez władze administracyjne traci moc obowiązującą statut poprzedni uchwalony przez Walny Zjazd Delegatów TSL w Krakowie z dnia 25 września 1932. zatwierdzony przez Urząd Wojewódzki dnia 23 listopada 1932 L. B. P. V. — 1/506/32.

Tracą również ważność wszystkie regulaminy i instrukcje wydane przez Zarząd Główny z tym jednakże, że winny być stosowane aż do czasu wydania przez Zarząd Główny nowych regulaminów i instrukcji uzgodnionych z nowo uchwalonym statutom.

§ 2. Po uchwaleniu statutu najbliższy Zwyczajny Walny Zjazd odbędzie się w 1939 r.

§ 3. Mandaty członków Zarządu Głównego przedłuża się w ten sposób, że połowa członków Zarządu ustąpi w drodze losowania, uskutecznionego na ostatnim posiedzeniu Zarządu Głównego przed pierwszym Zwyczajnym Walnym Zjazdem, zaś druga połowa przed drugim Walnym Zjazdem z tym, że w przyszłości wybór nowych członków i ich ustąpienie odbędzie się zgodnie z przepisami Art. 7, § 1 niniejszego statutu.

Mandaty członków Rady Nadzorczej przedłuża się do pierwszego Zwyczajnego Walnego Zjazdu.

§ 4. Członkowie dożywotni Towarzystwa zachowują w dalszym ciągu swe dotychczasowe uprawnienia.

Przyjęto jednomyślnie.

Ponadto na wniosek referenta uchwalono następujący wniosek:

«Upoważnia się Zarząd Główny TSL do poczynienia w uchwalonym statucie zmian natury stylistycznej oraz tych poprawek, których zażądata przy zatwierdzaniu statutu władze administracyjne, szczególnie gdy chodzi o dostosowanie brzmienia statutu do ustawy o stowarzyszeniach».

W końcu Zjazd uchwalił jednogłośnie statut Towarzystwa Szkoły Ludowej poddany en bloc pod głosowanie.

Prezes Towarzystwa zwraca się z podziękowaniem do referenta generalnego statutu, dr Czesława Studentowicza, dziękując mu za pracę i poniesione trudy przy opracowywaniu statutu. Plenum Zjazdu jednogłośnie uchwała powyższe podziękowanie.

Z kolei prezes Towarzystwa informuje zgromadzenie, iż w dniu 11. VI. br. obradowały również obok Komisji statutowej Komisja oświatowa z referatem kierownika Uniwersytetu Wiejskiego TSL w Ohladowie na temat «Uniwersytet Wiejski TSL»,

oraz Komisja półkolonij letnich z referatem instruktora J. Sietnickiego.

Referenci przedstawiają plenum przebieg obrad i stan prac Towarzystwa w objętych referatami dziedzinach, które dziś nabierają szczególnego znaczenia w pracy oświatowej i wychowawczej podejmowanej przez Towarzystwo. Ponadto kierownik Uniwersytetu Wiejskiego TSL J. Drac z podaje do wiadomości rezolucję Komisji oświatowej, która zwraca się do Zarządu Głównego z apelem o utworzenie możliwie największej liczby Internatowych Uniwersytetów Wiejskich, a przynajmniej uruchomienia w najbliższym czasie drugiego takiego uniwersytetu na terenie województwa Małopolski Wschodniej i trzeciego dla województwa krakowskiego.

Naczelnik dr Ziemonowicz Mieczysław zwraca uwagę Walnego Zjazdu na doniosłość obrad, jakie się toczyły poza zasadniczymi sprawami dotyczącymi statutu Towarzystwa. Sprawa pogłębienia prac oświatowo-wychowawczych Towarzystwa przez założenie i prowadzenie Internatowego Uniwersytetu Wiejskiego TSL jest sprawą doniosłej wagi. Tu Towarzystwo Szkoły Ludowej spełnia dobrze swój obowiązek w stosunku do wsi polskiej, zdobywania jej dla kultury i powiększania tą drogą sił narodu i państwa polskiego.

Zagadnienie półkolonij letnich jest pracą niemal pionierską. TSL zwróciwszy uwagę na atak ze strony czynników ukraińskich, wymierzony w duszę najmłodszego pokolenia polskiego przez organizowanie «sadoceków» dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, podjęło ze strony polskiej wysiłek przeciwstawienia się tej akcji i wyniki dotąd uzyskane świadczą chlubnie tak o pracy samego Towarzystwa, jak i o zrozumieniu przez społeczeństwo polskie ważności sprawy. Forma pracy okazała się pożyteczną i rokuje wielkie nadzieje na przyszłość.

Zadaniem i obowiązkiem delegatów obecnego Walnego Zjazdu będzie poruszenie terenu, zainteresowanie go żywotnymi i kapitalnymi zagadnieniami i uświadomienie go o nastawieniu prac Towarzystwa.

Prof. Opala z Tarnopola podnosi konieczność oparcia półkolonii letnich Towarzystwa na istniejących w danych miejscowościach oddziałach Towarzystwa, które nie mogą pozostać obojętne wobec akcji półkolonii letnich, a co łatwo stać się może

w tych wypadkach, kiedy same bezpośrednio ich nie organizują. Rzuca też mówca myśl organizowania przez Towarzystwo na wzór akcji ukraińskiej stałych dziecińców dla dzieci polskich jako kontynuacji półkolonij letnich.

P. Janusz (delegat z Przemyśla) wypowiada zdanie, by nie rezygnować z opieki nad polskim dzieckiem w tych miejscowościach gdzie jest ich mało, by utworzyć dla nich osobne półkolonie, lecz dzieci te umieszczać na półkoloniach zbiorowych dla kilku miejscowości. To zapobiegało by utracie wpływu na najmniejsze skupienia ludności polskiej w środowiskach ukraińskich.

Po tych wypowiedziach, przyjętych z pełnym zainteresowaniem przez delegatów i po uchwaleniu podziękowania dla Zarządu Miejskiego Miasta Krakowa za użyczenie sal na obrady Walnego Zjazdu i za bezpłatne przedstawienie dla delegatów w Teatrze Miejskim im. J. Słowackiego, prezes Towarzystwa Witold Ostrowski ogłasza Nadzwyczajny Walny Zjazd TSL za zamknięty o godzinie 12:45.

Z KARTY ŻAŁOBNEJ

ŚP. DR WINCENTY WYSOCKI

W dniu 27 lipca 1938 r. zmarł nagle w Bystrej śp. Dr Wincenty Wysocki, działacz TSL, który w swoim czasie zajmował przez lat dziesięć stanowisko dyrektora biura Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie.

Śp. Dr Wincenty Wysocki urodził się 11 listopada 1885 r. w Rzeszowie, w którym spędził wiele lat swej młodości, a później i pracy zawodowej. Po studiach uniwersyteckich w Krakowie, które zakończył uzyskaniem stopnia doktora filozofii, rozpoczął pracę w zawodzie nauczycielskim. Po dwóch latach pracy początkowej w I i IV Gimnazjum w Krakowie, przybywa na stałą posadę do państwowego gimnazjum w Rzeszowie. Wrzesień 1910 r. otwiera w życiu śp. Dra Wysockiego dwunastoletni okres pracy nauczycielskiej, okres bogaty w zdarzenia, okres który nie ograniczył się tylko do pracy zawodowej. Zainteresowania społeczne pchnęły śp. Dra Wysockiego do pracy w organizacjach kulturalno-oświatowych, a w szczególności w Towarzystwie Szkoły Ludowej.

Gdy w 1922 r. Zarząd Główny TSL zamierzał obsadzić stanowisko dyrektora biura TSL w Krakowie i rozglądał się wśród ówczesnych pracowników oświatowych Towarzystwa, osoba śp.

Dra Wysockiego wysunęła się jako najpoważniejsza kandydatura. Z dniem 1 września 1922 r. śp. Dr Wincenty Wysocki został mianowany dyrektorem TSL.

Okres życia, który teraz rozpoczął się dla śp. Dra Wysockiego, to lata żmudnej, wyteżonej i ofiarnej pracy. Był to przecież okres bezpośrednio po wojnie, okres wielkich przemian w życiu Polski, a przy tym okres dużych trudności gospodarczych. Rok 1922 to dla TSL właściwie dopiero drugi rok jako

Śp. Dr Wincenty Wysocki

tako normalnej pracy. Normalnej o tyle, że już wojna nie prowadziła swego dzieła zniszczenia i że można było pomyśleć o planowej odbudowie Towarzystwa. TSL znajdowało się wtedy w bardzo trudnych warunkach. Wiele Kół rozpadło się, przedwojenny dorobek niszczał, trzeba było organizować całą pracę od nowa. Niezmiernie płynne stosunki zgoła nie ułatwiały pracy. Był to przecież czas, kiedy Małopolska zasilata swą inteligencją wszystkie pozostałe dzielnice młodego państwa polskiego. Dawni działacze oświatowi TSL rozprysnęli się po całej Polsce. Wielu wybitnych działaczy, znajdujących się jeszcze na terenie Małopolski, przechodziło na

wyższe stanowiska, a wskutek tego nie jedno poczynanie, mające na celu odrodzenie Kół TSL, zanim jeszcze okrzepło, już się rozpadało. Przy tym nowe państwo polskie nie wszędzie zdołało objąć po Towarzystwie jego szkoły. Zarówno w Małopolsce Wschodniej jak i na Śląsku za Olzą, w Czechosłowacji, musiało TSL prowadzić i finansować wiele szkół polskich. Protokoły posiedzeń Zarządu Głównego TSL z tego czasu pełne są trosk, skąd zdobyć środki na utrzymanie tych szkół. Równocześnie wypadalo Towarzystwu podejmować nowe prace, które dyktowało życie; należało wytyczać nowe linie rozwoju, gdyż dawne przedwojenne kończyły się, a na dobitkę trzeba było zwalczać dość powszechną opinię, że wobec powstania własnego państwa, rola TSL się skończyła.

Na śp. Dra Wysockiego, jako nowego dyrektora TSL, spadły

w wielkiej mierze powyższe zadania do spełnienia. Owecześni działacze TSL Małopolski Zachodniej mieli możność poznać Dra Wysockiego, jako ruchliwego działacza, który nie szczędząc sił wszędzie, gdzie tylko trzeba było, dojeżdżał, osobiście przemawiał, przekonywał i zachęcał ludzi do pracy w TSL, wskazując im zadania, jakie były wówczas do spełnienia. W ten sposób spełniał śp. Dr Wysocki jedno z najniewdzięczniejszych zadań, gdyż praca ta nie mogła przynieść żadnych błyskotliwych rezultatów. Nie łatwo było doprowadzić aparat organizacyjny do tych samych rozmiarów, jakie były przed wojną, a jeszcze trudniej było tchnąć weń tego samego ducha zapалу, poświęcenia i ofiarności. W ciągu kilku lat śp. Dr Wysocki dokonał tego zadania. Sytuacja TSL wyjaśniła się, stan organizacyjny i finansowy został uporządkowany. Można było pomyśleć o stopniowym pogłębianiu pracy oświatowej TSL.

W ciągu tych trudnych dla TSL lat śp. Dr Wysocki organizuje szereg wydawnictw, które dzięki szczęśliwym pomysłom pozwoliły rozwiązać nie jedną trudność materialną Towarzystwa.

W tym czasie warunki życia podyktowały zwrócenie uwagi na Górny Śląsk. To też z ramienia Tow. Szkoły Ludowej organizuje śp. Dr Wysocki szereg kursów i konferencji oświatowych na terenie G. Śląska. W ślad za tą akcją powstają na G. Śląsku placówki Towarzystwa, które w kilka lat później zostały oddane Towarzystwu Czytelni Ludowych.

W celu pogłębienia pracy oświatowej daje śp. Dr Wysocki inicjatywę zorganizowania przez TSL pierwszych kursów dla pracowników oświatowych TSL.

Nie sposób wymienić wszystkich poczynań śp. Dra Wysockiego z tego czasu, trzeba by bowiem pisać historię Towarzystwa Szkoły Ludowej na terenie Zachodniej Małopolski. Tak mocno zrosło się życie jego z życiem Towarzystwa. Dzień cały i do późna wieczór pracował w biurze Towarzystwa, aby tylko podolać nawałowi spraw.

Od 1927 r. warunki jego pracy stały się znacznie trudniejsze. Odtąd musiał dzielić swój czas i siły pomiędzy Towarzystwo i Gimnazjum V w Krakowie, do którego grona należał od 1922 r. W tych trudniejszych warunkach pracuje na stanowisku dyrektora biura TSL aż do marca 1932 r. Odtąd oddaje swe siły węższemu odcinkowi pracy TSL; prowadzi dział wydawnictw, redakcję Przewodnika Oświatowego, przeprowadza rok rocznie zbiórkę Daru Narodowego 3 Maja.

W roku 1936 powala go na dłuższy czas choroba serca. Po przyjsciu do zdrowia jeszcze przez przeszło rok pracuje w biurze TSL, kontynuując swą pracę aż do sierpnia 1937 r.

W ciągu długiego okresu pracy w TSL śp. Dr Wysocki był członkiem Zarządu Głównego w latach 1924—1932 oraz redaktorem Przewodnika Oświatowego do 1935 r.

W ciągu wielu lat pracy dla Towarzystwa Szkoły Ludowej śp. Dr Wysocki nie żałował swego czasu i sił, aby mu służyć jak najlepiej.

Cześć Jego pamięci!

ŚP. STANISŁAWA SOKULSKA

Dnia 15 lipca br. rozstała się z tym światem po długich i ciężkich cierpieniach śp. Stanisława Sokulska żona członka Zarządu Głównego w Krakowie, z którym od pierwszych lat swego zamążpójścia w TSL pracowała. W latach 1902—1909 należała do wydziału Kola Pań TSL w Stanisławowie, gdzie szczególnie zasługi położyła w komisji przedsiębiorstw tego Kola. Niestety psujące się z każdym niemal rokiem zdrowie położyło kres jej społecznej pracy. Po przeniesieniu się męża do Krakowa w r. 1912 brała jeszcze stale czynny udział w akcji zbiórkowej Daru Narodowego 3 Maja jak długo stan zdrowia jej na to pozwalał.

Cześć pamięci zasłużonej działaczce oświatowej!

ZGON ZOFII Z MORAWSKICH JANICKIEJ

Dnia 15 VI zmarła w Berezowicy Wielkiej w 86 r. życia Zofia z Morawskich Janicka, zasłużona dla naszej ziemi kresowej działaczka.

Sp. Janicka walnie dopomogła prezesowi Srokowskiemu do wybudowania gmachu oświatowego TSL w Tarnopolu, ułatwiając zaciąganie na ten cel pożyczek i składając ofiary pieniężne.

Przyczyniła się również do wystawienia Domu Ludowego w Berezowicy Wielkiej. Zmarła należała do tych wyjątkowych patriotek na Podolu, którym polskość tej ziemi tyle ma do zawdzięczenia. Cześć Jej pamięci!

ŚP. WŁADYSŁAW DANIEC

emer. kierownik szkoły, członek Zarządu Kola TSL im. Marsz. Józefa Piłsudskiego w Oświęcimiu zasnął w Panu zaopatrzony św. Sakramentami w czwartek 24 lutego 1938 roku, przeżywszy lat 74. Cześć Jego pamięci!

Wydaje Zarząd Główny T. S. L. w Krakowie.

Redaktor: Dr Marian Gluth.

Redaktor odpowiedzialny: Franciszek Urbańczyk.

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY 5.
Przedpłata roczna 6.— Zł. — Cena pojedynczego numeru 1 Zł. 25 gr.